

SYDÄNMAA

LÖYTÄNÄ

PASALA

KEITELEPOHJA

MUURUE

TAIMONIEMI

KÄRNÄ

KYMÖNKOSKI

TOULAT

KEIHÄRIKOSKI

KIRKONKYLÄ

HAAPANIEMI

MÄNTYLÄ

HUOPANA

JURVANSALO

ILMOLAHTI

VUORILAHTI

SUOVANLAHTI

HAARALA

NIINILAHTI

Viitasaaren Osauskas

1917 - 1947

VIITASAAREN OSUUSKAUPPA

RL

1917—1947

Jäsenillemme

Viitasaaren Osuuskaupan perustamisesta on nyt kulunut 30 vuotta. Tämän merkkitapauksen johdosta olemme valmistuttaneet tämän juhlaulkaisun. Se kertoo osuuskappamme synnystä, kehityksestä ja saavutuksista.

Toivomme, että nämä muutamat sivut antavat nykypolvelle jonkinlaisen käsityksen työstä, joka yhteisesti on suoritettu paikkakuntamme kaupallisten olojen parantamiseksi ja kuluttajaväestön toimeentulon edistämiseksi. Vanhempien työ on ollut sitkeätä uurastusta usein epätoivoiseltakin näyttävässä oloissa, mutta sitä on kannustanut luottamus osuuskappaaatteen voimaan ja yhteistyön saavutuksiin. Jatkukoon sama harrastus ja luottamus nykyisellä ja tulevilla polvilla.

Kotien yhteistoiminnalla kodin ja yhteiskunnan hyväksi!

VIITASAAREN OSUUSKAUPPA r.l.

Laatinut
EINO HEINIVAARA

Viitasaaren Osuuskauppa 30-vuotias

Kun ajattelee Viitasaaren Osuuskaupan nykyistä, kaikkialla silmiinpistävää, vaikutusvaltaista asemaa, ja tietää, että liike tänä vuonna on päässyt kolmannen vuosikymmenensä päähän, herää kuin itsestään ajatus, vastako kolmekymmentä vuotta? Onhan ensimmäisten osuuskauppojen perustamisesta maahamme kohtapuoleen jo kulunut viisikymmentä vuotta! Oliko Viitasaari, jonka nykyinen elämä vaikuttaa kaikinpuolin edistykselliseltä, tarkastelepa sitä taloudelliselta tai henkiseltä kannalta, vuosisatamme ensimmäisillä kymmenillä siinä määrin kehityksestä jäljessä, että se vasta lähes parikymmentä vuotta toisten jälkeen löysi osuustoiminnan? Eikö sanoma uudesta kaupan muodosta, jossa väestö itse ottaa käsiinsä tarvikkeiden jakelun, tänne saapunutkaan noina muualla Suomessa niin väkevän osuustoiminnallisen herätyksen vuosina? Vai eivätkö viitasaarelaiset vielä vuosisatamme ensimmäisellä kymmenellä tunteneet minkäänlaista tarvetta kaupallisten olojensa kehittämiseen ja vapauttamiseen?

Vastaus on itse asiassa yksinkertaisen selvä.

Ensinnäkin Viitasaari ei vuosisadan vaihteen tienoilla ollut läheskään samanlainen yhteiskunta kuin nykyään. Viitasaari on kauan, myöhempään kuin monet muut Keski-Suomen pitäjät, pyssynyt syrjäisenä erämaaseutuna, josta liikeyhteydet muuhun maailmaan olivat heikot, ja missä taloudellinen elämä oli takapajulla. Väestö asui harvassa laajojen vesistöjen rikkoman pitäjän eri kulmilla. Mainittavimpia asutustiheikköjä ei ollut. Pitkien matkojen vuoksi eivät yhteisharrastukset heränneet yhtä

aikaisin, kuin teollistuneimmilla ja paremmilla liikeyhteyksillä varustetuilla paikkakunnilla.

Toiseksi on syytä muistaa, että pitäjän maanviljelys silloin vielä oli verraten heikkoa, ja väestön oli täydennettävä elantoaan muilla keinoilla. ”Torpparit ja talonpojat”, lausutaan Viitasaaren Osuuskaupan 10-vuotiskertomuksessa, ”joille oman konnun leipä riitti korkeintaan syksystä jouluihin saakka, olivat pakotetut etsimään leipäänsä tukkiyhtiöiden tarjoamista tukkitöistä. Näitä tukkitöitä oli talvisin ja keväisin tarjolla, ja ansiot niistä olivat perin huonoja, niin että työntekijä työajanakin hädin tuskin pystyi itsensä ja perheensä elättämään. Parhaimmassa tapauksessa riitti tuosta ansiotulosta vanhojen syöntivelkojen maksamiseen, mutta työn väliaikoina täytyi taas totuttuun tapaan turvautua yksityiskauppiaseen ja saada tältä uudelleen velaksi välttämättömiä tarvikkeita.”

Se jolla on velkaa, ei ole vapaa. Eikä hänen ole hyvä heittäytyä velanantajastaan tietämättömäksi. Monen yksityisen kansalaisen on velkakauppa estänyt alkuaikoina liittymästä mukaan osuuskauppaliikkeeseen. Näin olivat asiat monen kohdalla Viitasaarellakin vuosisadan alkukymmenillä, mistä syystä osuuskauppojen perustamispuuhat kohtasivat vaikeuksia.

ENSIMMÄISET YHTEISTOIMINTAYRITYKSET VIITASAARELLA.

Mutta vallan vieraita osuuskauppaliikkeelle ei Viitasaarella-kaan ennen Viitasaaren Osuuskaupan perustamista oltu. Jo noin viisikymmentä vuotta sitten toimi Viitasaarella kauppayhtiö. Vaikka se oli perustettu yhtiöpohjalle — muunlainen olikin mahdotonta, koska osuustoimintalakia ei silloin vielä ollut olemassa — siinä kuitenkin havaitaan eräitä puhtaasti osuustoiminnallisia piirteitä. Siihen kuului runsaasti paikkakuntalaisia eri varallisuusluokista ja se näyttää tulleen perustetuksi väestön itsesäilytystarkoituksessa. Osakkaiden perimmäisenä tarkoituksena ei ollut liikevoiton tavoittelu, vaan tarvikkeiden hankinta mahdolli-

Viitasaaren kaunista kirkonkylää. Etualalla Kirkkosaari.

simman edullisesti. Tämä yhtiökauppa ei kuitenkaan elänyt kauan. Pesänselvittelyssä joutuivat osakkeenomistajat maksamaan yhtiön velkoja, ja sekin osaltaan vaikutti siihen, etteivät yhteisharrastukset pitkiin aikoihin ottaneet syttyäkseen.

Ensimmäinen varsinainen osuustoiminnallinen yritys Viitasaarelle syntyi kuitenkin jo v. 1907 Keitelepuhjan kylässä. Sen nimi oli Keitelepuhjan Osuuskauppa r.l. ja siihen lieene kuulunut 70—80 jäsentä. Osuuskauppa eleli eristettynä omassa yksinäisyydessään. Liikkeen johtoon onnistuttiin kuitenkin saamaan kunnollinen liikkeenhoitaja. Hänen varassaan liike oikeastaan pysyikin pystyssä, sillä jäsenistö ei näytä erityisemmin kiintyneen kauppaansa. Kun tämä liikkeenhoitaja kuoli, seurasi osuuskauppa pian perässä. Liikkeen kiinteistö, kalusto ja tavaravarasto myytiin polkuhintaan, mutta kaupan taloudellinen asema oli kuitenkin ollut niin vankka, etteivät jäsenet joutuneet täyttämään ikäviä lisämaksuvelvollisuuksiaan. Hallituksen jäsenet sen sijaan suorittivat 3 000 mk vajausten peittämiseksi. Epäonnistumisesta selvittiin siis suhteellisen helpolla.

Näihin aikoihin yritettiin kirkonkylääinkin perustaa osuuskauppa. Säännötkin sitä varten lähetettiin jo maaherraan vahvis-

tusta saamaan. Mukaan saatiin kuitenkin vain 50—60 jäsentä. Mutta kun säännöissä oli edellytetty korkeampaa jäsenmäärää, ennen kuin liiketoiminta voitiin alkaa, eikä ilmoittautumisia tullut lisää, ei hallitus uskaltanut aloittaa liiketoimintaa. Ihmisten miellet eivät olleet vielä kypsyneet osuuskauppaliikkeelle ja perustamispuuhassa olleilta puuttui rohkeutta.

Vaikka siis varsinaista järjestettyä liiketoimintaa ei paikkakunnalla pysyväisesti saatu toimeksi, kyti osuustoiminnan siemen kuitenkin yhteisostojen muodossa. Paikkakunnalla toimivan maalaisseuran jäsenet ryhtyivät yhteisostoilla hankkimaan itselleen välttämättömiä tarvikkeita. Ostot olivat tietenkin vähäisiä ja tilapäisluontoisia, mutta nekin kuitenkin osoittivat osanottajilleen selvästi, että yhteistoiminta antaa käyttäjilleen tiettyjä etuja. Joka tapauksessa tämä puuha oli siksi laajaa, että se herätti yksityisten kauppiaiden huomiota. Aikansa sitä seurailtuaan kauppiaat tekivät vastaiskun: alensivat tavaroittensa hintoja aiheuttaen siten helposti eripuraisuutta yhteisostopuuhissa mukana olleiden kesken. Siihen se sitten tyrehtyikin, ja kauppiaat voivat taas vapaasti hallita markkinoita ja kuluttajia.

SODAN AIKANA KASVANEET EPÄKOHDAT HERÄTTIVÄT VIHDOIN KULUTTAJAT.

Näin elettiin aina ensimmäisen maailmansodan alkuvuosiin asti. Mutta maailmansota avasi kuluttajaväestön silmät. Katsotaanpa mitä siitä osuuskunnan 10-vuotiskertomuksen kirjoittaja kertoo:

”Tulivat sitten sotavuodet, jolloin kauppiaat joka paikassa, missä osuuskauppoja ei ollut, käyttivät tilannetta hyväkseen. Ei ollut sitä päivää, ettei olisi hintoja koroitettu. Kaikki vuosikautia varastoissa viruneet ala-arvoisetkin tavarat löysivät nyt ostajansa. Tässä innossa mentiin vielä niinkin pitkälle, että arvosteltiin ostajaa, kenelle annettiin, kelle ei. Vähäväkinen joukko, joka jo ennestäänkin oli velkaa kauppiaille, sai nyt tyytyä monessakin tapauksessa osattoman

Ensimmäinen päätoimipaikka Haapaniemellä, myöhemmin myymälä n:o 2 ja nykyisin henkilökunnan asuntotalona. Tähän siirryttiin väliaikaisesta vuokrahuoneistosta jo ensimmäisenä toimintavuotena.

osaan ja velaksiostaminen ei nyt enää tullut kysymykseenkään, sillä kauppiaan tavarat menivät käteiskaupallakin kaupaksi. Henkilöt, joilla ei ollut muuta kauppatavaraa kuin työvoimansa, joutuivat niin tukalaan tilanteeseen, että se pani väkisinkin ajattelemaan keinoja, joilla omaa sekä naapurin tukalaa asemaa parantaisi. Maamme vähävaraisen joukon historiasta huomaamme, että aina silloin, kun joku sortotoimenpide menee äärimmäisyyksiin, olipa tämä taloudellisella tai valtiollisella alalla, alkavat nekin joukot liikehtiä, jotka muina aikoina pysyvät vain syrjästäkatsojina ja odottavat yhteiskunnallisia parannuksia niiltä henkilöiltä, jotka edes jotain toimivat yhteisten asioiden auttamiseksi. Nyt ei enää tyydytty syrjäkatsojan osaan, vaan alkoi siellä täällä kuulua ääniä yhteisen yrityksen luomisesta.”

VIITASAAREN OSUUSKAUPPA PERUSTETAAN.

Tätä taustaa vastaan on katsottava osuuskuntamme lopullista perustamista. Ajankohta ja sen kuluttajajoukoille mukanaan tuomat vaikeudet lopulta suorastaan pakottivat siihen.

Eräiden yksityisten aloitteesta, mainitaan osuuskunnan 10-vuotiskertomuksessa, kutsuttiin ilmoituksilla kuluttajajoukkoja pap-

Haapaniemen myymälä siirrettiin tähän uusasialliseen palatsiin v. 1943.

pilan tupaan kauppaa perustamaan. Kokouksessa oli läsnä runsaasti väkeä. Tässä kokouksessa keskusteltiin osuuskaupan perustamisesta ja suoritettiin koemerkintä. Minä päivänä tämä kokous pidettiin, ei ole tiedossa, kun tallella ei enää ole pöytäkirjaa, jos sitä kokouksesta kirjoitettiinkaan. Toinen kokous pidettiin Viitasaaren Nuorisoseuran talossa 28 p:nä lokakuuta 1916. Tästä kokouksesta on tallella lyijykynällä kirjoitettu pöytäkirja, ja siinä mainitaan kokousta osuuskaupan valmistavaksi kokoukseksi. Kun tämä pöytäkirja on varhaisin asiakirja osuuskaupasta, julkaisemme sen tässä kokonaisuudessaan:

"Pöytäkirja, tehty Osuuskaupan valmistavassa kokouksessa Viitasaaren Nuorisoseuran talolla 28 p. lokakuuta 1916. Kokouksessa oii runsaasti jäseniä.

Alkupuheen piti A. Tikkanen.

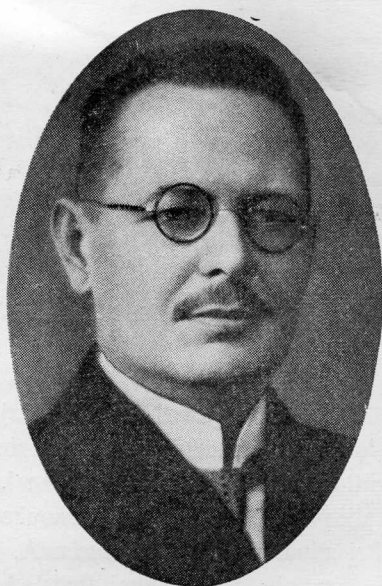
1 §

Puheenjohtajaksi tähän kokoukseen valittiin K. V. Vihersaari ja sihteeriksi A. Tikkanen.

2 §

Kokouksessa otettiin keskusteltavaksi, onko aika ryhtyä Viitasaarelle puuhaamaan osuuskauppaa. Kokous oli yksimielinen siitä, että Viitasaarelle on perustettava osuuskauppa.

A. TIKKANEN,
ensimmäisen hallituksen
esimies.

3 §

Ehdotettiin uudelle kaupalle nimeksi Viitasaaren Osuuskauppa r.l. Vähintään 300 jäsentä katsottiin pitävän olla, ennenkuin osuuskauppa täällä aloitetaan.

4 §

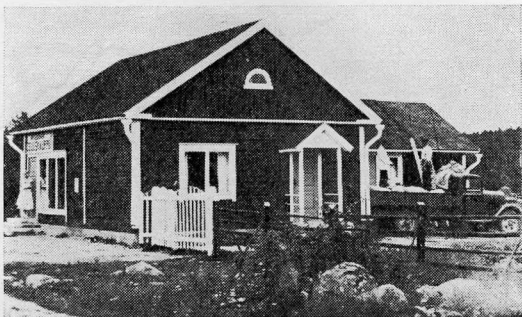
Osuusmaksuksi ehdotettiin 20 mk, lisämaksuvelvollisuus 100 mk jäsentä kohden. Ehdotetaan osuusmaksu kannettavaksi vähissä erin 2 kk aina 5 mk.

5 §

Varsinainen perustava kokous päätettiin pitää ensi lauantaina klo 12 päivällä Nuorisoseuran talolla. Sääntöjä laatimaan valittiin 5-henkinen toimikunta: Arvid Kumpulainen, Fr. Haapea, A. Tikkanen, K. V. Viheraari ja Emil Pasanen.

K. V. Viheraari

A. Tikkanen"

*Vuorilahden
myymälä.*

Perustavan kokouksen pöytäkirja ei enää ole tallella, mutta se pidettiin todennäköisesti lauantaina marraskuun 4 pnä. Tähän viittaa sekin, että perustavassa kokouksessa valittu väliaikainen hallitus piti ensimmäisen kokouksensa marraskuun 5 pnä ja valitsi siinä puheenjohtajakseen A. Tikkasen, varapuheenjohtajaksi E. Sarlinin, rahastonhoitajaksi A. Kumpulaisen ja kirjuriksi P. Mannerin. Muina jäseninä olivat Taavetti Liimatainen, Väinö Perttula ja Edvard Stenberg, varalla Frans Haaepa, Ville Kinnunen ja edellämäinittu P. Manner.

Perustavassa kokouksessa allekirjoitettiin perustamiskirja. Allekirjoittajia oli kaikkiaan 65 henkilöä. Kun nämä henkilöt on lueteltu sekä 10-vuotiskertomuksessa että 25-vuotiskertomuksemme, emme heitä enää tässä mainitse. Mainita kuitenkin sietää, että näiden perustajien joukossa oli henkilöitä kaikista yhteiskuntaluokista. Oli maanviljelijöitä, kunnanlääkäri, piirieläinlääkäri, pappi, metsänhoitaja, sahanomistaja, sekä lukuisa joukko torppareita, työmiehiä ja käsityöläisiä.

Väliaikainen hallitus hankki säännöille vahvistuksen maaherralta 18 pnä marraskuuta ja kutsui osuuskunnan yleisen kokouksen koolle joulukuun 15 päiväksi.

Säännöissä sanottiin, että osuusliike voi aloittaa toimintansa, kun osuuskuntaan on liittynyt 300 jäsentä. Väliaikaisen hallituksen tuli sen vuoksi nopeasti ryhtyä jäsenhankintaan, jotta tämä määrä saataisiin täytetyksi ja jotta ei yritys kuivuisi kasaan kan-

*Keihärinkosken
myymälä.*

natuksen puutteessa, niin kuin kerran aikaisempi yritys. Tämän johdosta väliaikainen hallitus valitsi eri kyläkuntiin erityiset jäsenten kerääjät. Näitä olivat:

Ilmolahdella Kalle Leivonen ja Taavi Liimatainen,
Kymönkoskella K. V. Viheraari,
Kolimalla Ville Paananen ja Lauri Manner,
Löytänäällä Julius Raatikainen,
Keitelelohjassa O. A. Majamaa,
Keihärinkoskella Erik Strandman,
Huopanassa Ville Ruuska ja J. Karjalainen,
Vuoskoskella Evert Vesterinen ja Ville Ruuska,
Vuorilahdella Julius Kotilainen ja Ville Ruuska,
Kumpumäellä O. J. Helander ja Emil Hackzelius,
Kirkonkylässä J. Suomela, E. Sarlin ja P. Manner.

Joulukuun 15 pñä pidetyssä kokouksessa valittiin osuuskunnalle vakinainen hallitus: O. I. Helander, V. Perttula, P. Manner, Arvi Kumpulainen, D. Liimatainen, Kalle Leivonen, A. Tikkanen, varalle E. Stenberg, E. Sarlin ja F. Haaepa. Kokouksessa päätettiin edelleen liittyä jäseneksi SOKhon ja aloittaa kauppatointa seuraavan vuoden alusta, niin pian kuin suinkin mahdollista. Hallitus velvoitettiin vuokraamaan tai ostamaan osuuskunnalle sopiva liikehuoneisto.

"KAATUNUT ON VANHA VALTA, KANSAT NOUSEE SORRON ALTA"

Vielä saman kuukauden lopulla — hallitus näyttää muuten pitäneen ahkerasti kokouksia — hallitus päätti vuokrata F. W. Björkmanin kartanosta neljä huonetta, eteisen ja tarpeelliset ulkokuoneet osuuskaupan myymälää varten. Kaupanhoitajaksi valittiin herra Arvi Kytölä, mutta kun tämä ei saapunutkaan toimeensa valitsi hallitus vuoden 1917 alussa liikkeenhoitajaksi Heikki Savolaisen Teuvan Osuuskaupasta.

Saatuaan yleiseltä kokoukselta valtuudet mennä korkeintaan 100 000 markan sitoumuksiin osuuskunnan puolesta hallitus päätti ottaa Pohjoismaiden Osakepankista 30 000 mkn suuruisen kassakreditiivilainan. Uusi myymälähuoneisto kunnostettiin kii-reesti, kaupanhoitaja H. Savolainen ja hallituksen jäsen P. Manner lähetettiin ostamaan osuuskunnalle "käyviä tavaroita". Ja niin valkeni vihdoin päivä, jolloin osuuskaupan ovet avattiin ostavaa yleisöä varten.

Se tapahtui maaliskuun 30 pnä 1917.

Se oli juhlava päivä Viitasaarella. Aikakirjat eivät kerro tarkemmin, oliko Viitasaaren keskus tuona päivänä liputettu ja parveiliko uteliasta yleisöä tavallista sankempana maantiellä uuden osuuskaupan tienoilla. Mutta sen ne kertovat, että tuona ensimmäisenä aukiolopäivänään tämä myymälä möi tavaroita kaikkiaan 4 613: 20 arvosta, mitä määrää on pidettävä erittäin suurena.

Päivän kunniaksi oli hallituskin kokoontunut ja kokoontunut tavallista juhlavammin mielin. Niinpä kokouksen alussa hallituksen puheenjohtaja lausui runon, jonka hän oli kirjoittanut äsken tapahtuneen tsaarivallan kukistumisen ja kansan nousun innoittamana.

Näin lausui silloin opettaja Tikkanen:

I.

*Kahtunut on vanha valta,
Kansat nousee sorron alta.
Vuosisatain vääräys vaipuu
Kansan tahtoon taipuu.*

*Perustukses perusvaajat,
Varustukses vankat, laajat
Romahdellen halkee, hajoo,
Lahot maahan vajoo.*

*Kansa ottaa aateluuden
Alkaaksensa ajan uuden:
Veli veljen käden tapaa
Veli vapaa, vapaa — — —*

II.

*Sankarit, jotka eest vapauden
Henkenne annoitte,
Kalleimman kannoite
Teille mun virteni soi.
Teissä ol uljuutta,
Uskoa, miehuutta,
Nepä vapauden toi.*

*Sankarit, kaaduitte kunnialla!
Kaaduitte, huolitte,
Toimitte kuolitte
Määränä pelastus maan.
Suurehen uskoitte,
Kauaksi katsoitte,
Siitä nyt kiittää saan.*

*Sankarit, muistonne elääpi! —
Vuodet ne vaihtuivat,
Hämyhyn haipuvat,
Sankarten muisto ei niin:
Säilyypi kirkkaana,
Pyhänä, puhtaana
Aikoihin vastaisiin.*

SUUNTA SELVÄKSI

Näin oli laskettu ensimmäinen peruskivi juhlarin tuntein uuden ajan sarastukseen luottaen. Rakennustyötä jatkettiin ripeästi. Vielä saman vuoden huhtikuussa avattiin ensimmäiset sivumyymälät Ilmolahteen ja Kolimaan. Päämyymälää varten ostettiin Haapaniemeltä kauppias Heinos-vainajan kuolinpesältä kauppa-kartano. Kirkkosaaresta pappilan virkatalon maalta vuokrattiin maa-alue sinne vastaisuudessa rakennettavaa kauppa-kartanoa

varten. Tavarain saanti tuotti kuitenkin nuorelle liikkeelle paljon vaikeuksia. Siinä suhteessa oli osuuskunta paljon huonommassa asemassa kuin kilpailevat liikkeet, joilla oli vanhaa pohjaa. Tästä huolimatta oli ensimmäisen vuoden tulos rohkaiseva. Jäsenmäärä oli vuoden lopussa jo 531, liikevaihto nousi 272 224 markkaan ja puhtaaksi ylijäämäksi voitiin merkitä 12 617 mk.

Pinnalta katsoen jatkui suunta seuraavana vuonnakin samanlaisena. Liikevaihto miltei kaksinkertaistui ja ylijäämäksikin tuli 39 975 mk. Mutta osuuskunnan sisäisessä elämässä alkoi näkyä arveluttavia sairauden oireita, seurauksena äsken käydystä kansalaissodasta. Hallitus kokoontui koko vuoden aikana vain kuusi kertaa ja tällöinkin usein vajaalukuisena, niin että päätökset oli seuraavissa kokouksissa vahvistettava. Tällainen hallituksen vajaalukuinen kokous päätti 4 p:nä kesäkuuta SOK:n ohjeiden mukaisesti erottaa osuuskunnasta kaikki ne jäsenet ”jotka jollain tavalla ovat osallistuneet kapinaliikkeeseen”. Asiakirjat eivät kerro, pantiinko päätöstä kenenkään osalta toimeen — paikkakunnallahan ei ”kapinaliikkeeseen” osallistuttu — mutta päätöksellään oli hallitus kuitenkin periaatteessa lähtenyt toimimaan vastoin, kuten myöhemmin huomataan, osuuskunnan jäsenenemistön mieltä.

Muutenkin oli havaittavissa kummallista velttoutta. Uusia jäseniä saatiin tänä vuonna vain 4. Kun eronneita oli enemmän, väheni jäsenmäärä 524:ään. Osuuskunnan yleisiin kokouksiin oli osanotto surkean laimeata. Kevätkokouksessa oli läsnä 9, syyskokouksessa 15 jäsentä. Tästä kaikesta saattoi hyvällä syyllä päätellä, että osuuskunnan johdossa olevat tahallisesti pyrkivät hoitamaan asioita niin, että osuuskunta vähitellen jäisi pienen ryhmän hallittavaksi ja liukuisi pois varsinaisen kuluttajaväestön käsistä.

Kevättalvella 1919 tilanteessa alkoi ilmaantua ratkaisua vaativaa kärjistymistä. Hallitus esitti kevätkokoukselle, että suojeluskunnalle lahjoitettaisiin 2000 mk osuuskunnan varoja. Se jo nostatti voimakkaan vastustuksen varsinaisten työläisjäsenten keskuudessa ja päätöstä asiassa ei saatukaan lävitse. Myöhemmin kärjistyivät hallituksen ja liikkeenhoitajankin välit. Pöytä-

Vilskettä päämyymälämme edustalla lähes neljännesvuosisata sitten.

kirjoista ei asiasta näy päätöstä, mutta 10-vuotiskertomuksessa mainitaan hallituksen irtisanoneen liikkeenhoitajan, erottaneenpa hänet osuuskunnan jäsenyydestäkin ja kutsuneen toisen miehen liikkeenhoitajaksi. Toukokuun 31 p:nä pidetyssä osuuskunnan ylimääräisessä kokouksessa, jossa mm. oli päätettävä eräiden uusien myymäläin perustamisesta samoin kuin eläkelaitos Elonvaraan liittymisestä, asiat tulivat perusteellisesti pohdittavaksi. Kokoukselle oli Arvi Hakkarainen sääntöjen edellyttämällä tavalla esittänyt kysymyksen hallinnon uudestaan muodostamisesta "osuuskunnan jäseniä paremmin tyydyttäväksi". Tästä syntyi vilkas keskustelu, jossa hallinnon toimenpiteitä arvosteltiin ankarasti, minkä jälkeen kokous "70 äänellä yhdenkään äänen vastustamatta päätti selittää hallituksen toimestaan erotetuksi osuuskunnan luottamusta nauttimattomana". Tämän jälkeen valittiin väliaikaiseen hallitukseen Julius Koljonen, Matti Paananen, Julius Raatikainen, Otto Hirvonen, Einari Sarlin, Arvi Kumpulainen ja Juho Muhonen sekä heidän varamiehikseen Ville Kinnunen, Juho Paananen ja Antti Liimatainen. Näistä olivat vain Einari Sarlin ja Arvi Kumpulainen kuuluneet edelliseen hallitukseen.

Väliaikainen hallitus sai myös ohjeet vastaista toimintaa varten. Hallituksen erottama kaupanhoitaja H. Savolainen kutsuttiin taikaisin liikkeen johtoon ja vakinaisen hallinnon valitsemista varten päätettiin pitää uusi ylimääräinen kokous kesäkuun 14 pnä.

Edellisessä kokouksessa oli osanottajia kakkiaan 115. Kesäkuun ylimääräisessä kokouksessa jo 194. Ilmassa oli siis jännitystä, koskapa näin mieslukuisasti oltiin asioista päättämässä. Itse asiassa tapahtui lopullinen ratkaisu heti kesäkuun 14. pvn. kokouksen alussa puheenjohtajan vaalin yhteydessä. Edistysmielisten ehdokkaana oli J. Paananen, vanhoillisten Einar Sarlin. Edellinen sai 119 ääntä, jälkimäinen 83. Kun vanhoilliset tästä jo huomasivat joutuneensa alakynteen, he poistuivat kokoushuoneesta. Edistysmieliset jäivät jatkamaan esityslistalla olevain asiain käsittelyä. Näissä ratkaistiinkin osuuskunnan vastainen suunta. Päätettiin liittyä KKhon ja OTKhon, edistysmielisten keskusjärjestöjen jäseniksi ja valittiin vakinaiseen hallintoon Otto Hirvonen, Juho Muhonen, Julius Raatikainen, Ville Kinnunen, Juho Paananen, Anton Paananen ja Matti Paananen sekä heidän varamiehikseen Juho Simonen, Kalle Koivu ja Emil Huuskonen.

Näin torjui osuuskunnan jäsenenemmistö kansalaissodan poliittisesta ilmapiiiristä vaikutuksia ottaneen vähemmistön aikeet ohjata osuusliike kaikessa hiljaisuudessa tielle, joka ei missään tapauksessa olisi tyydyttänyt osuuskunnan jäsenenemmistön osuuskauppa-aatteellista vakaumusta.

Ratkaisu oli tehty, mutta myrskyä seurasi vielä jälkimaininkeja. Vähemmistöön jääneet ryhtyivät eroamaan osuuskunnasta. Niinpä eräässä joulukuun kokouksessa esitti 87 jäsentä hallinnolle eronpyyntönsä. Vastavetona nämä liittyivät Suovanlahdelle 1915. perustettuun osuuskauppaan, jonka pääpaikka siirrettiin kirkolle ja jonka nimi 1921 muutettiin Viitasaaren Uudeksi Osuusliikkeeksi. Vuoden aikana oli kuitenkin tullut runsaasti uusia jäseniä, niin että jäsenmäärä sen lopussa oli 579. Vakavampi vaara koitui kuitenkin sen johdosta, että hallituksen joutuminen edistysmielisten käsiin vaikutti osuuskunnan luottosuhteisiin. Osuuskunnan lainojen takaaajina oli edellisen hallinnon jäseniä ja nämä sanou-

Keiteleporin myymälä.

tuivat takauksistaan irti. Muutenkin kylmenivät osuuskunnan ja pankkien suhteet. Pankista otettu kassakreditiivi oli maksettava pois. Varat tähän saatiin kuitenkin jäsenten tarjoamista lainoista. Syyskuussa pidetyssä osuuskuntakokouksessa ryhdyttiin sitäpaitsi toimenpiteisiin säästökassan perustamiseksi osuuskunnan yhteyteen. Täten avautui tie uuteen osuuskunnan raha-asiajn järjestykseen, joka sittemmin on suuresti helpottanut sen rahatilaa.

LIIKETOIMINTA LEVITETÄÄN PITÄJÄN ERI KULMILLE.

Heti Haapaniemen päämyymälän avaamisen jälkeen ryhdyttiin toimiin kahden sivumyymälän perustamiseksi. Huhtikuussa voitiinkin ne avata Ilmolahteen ja Kolimaan. V. 1918 ei uusia myymälöitä avattu, mutta 1919 perustettiin myymälä Huopanaan. Siitä tuli kuitenkin lyhytaikainen, sillä jo seuraavana vuonna se tappiollisena oli lakkautettava. Sen tavaravarasto ja kalusto siirrettiin Keiteleporiin, jossa avattiin uusi myymälä.

V. 1921 alussa tapahtui liikkeenhoitajan vaihdos. Siihenastinen kaupanhoitaja H. Savolainen erosi ja perusti osuuskunnan kanssa kilpailevan kaupan. Hänen tilalleen valittiin Ilmari Tossavainen Keiteleeltä. Liiketoimintaa ryhdyttiin nyt ripeästi laajentamaan. V. 1922 avattiin kirkkorantaan myymälä ja kahvila. Ilmolahteen myymälän huoneisto jouduttiin luovuttamaan SOKlaisen osuuskaupan hallintaan, minkä vuoksi myymälä siirrettiin Niinilahteen.

Seuraavana vuonna tuli Vuorilahden, Keihärinkosken ja Suovanlahden vuoro. Samana vuonna tapahtui myös päämyymälän siirto Kirkkorantaan. Kysymyksestä kehkeytyi osuuskunnan jäsenistön keskuudessa vilkasta mielipiteiden vaihtoa. Sen ratkaisu oli lisäksi varsin arkaluontoinen. Osuuskuntahan oli aloittanut toimintansa Haapaniemellä. Siellä olevat osuuskunnan jäsenet olisivat tietenkin mieluummin nähneet pääpaikan säilyvän Haapaniemellä. Kirkkosaaresta alkoi kuitenkin kehittyä pitäjän taloudellinen ja hallinnollinen keskus ja se puolsi pääpaikan siirtämistä tälle suhteellisen pienelle saarelle. Osuuskuntakokouksessa asia kuitenkin ratkesi melko vaivattomasti ja suurella äänten enemmistöllä Kirkkosaaren hyväksi. Jälkipolvella ei varmaankaan ole syytä katua sitä, että osuuskunnan jäsenet aikoinaan oivalsivat tapahtumassa olevan kehityksen suunnan ja mukautuivat siihen.

Seuraavana vuonna ulotettiin osuuskunnan liiketoiminta jo naapuripitäjäänsinkin, Pihtiputaalle. Sen kirkonkylästä ostettiin kauppias Ahrnbergin kauppakartano varastointeen ja myymälä aloitti toimintansa kesäkuussa. Vuonna 1925 avattiin vielä myymälät Taimoniemelle, Kymönkoskelle ja Suovanlahden Haaralan kylään.

Näin oli osuuskaupalla kaikkiaan 12 myymälää ja kahvila sekä useita jakamoita. Toimipaikoista sijaitsi kahdeksan osuuskunnan omistamissa kiinteistöissä. Vain neljä myymälää, Niinilahden, Keihärinkosken, Suovanlahden ja Kymönkosken myymälät olivat vuokrahuoneistoissa.

Kymmenessä vuodessa oli Viitasaaren Osuuskauppa huomattavasti laajentunut. Haapaniemen pienessä vuokrahuoneistossa toimintansa aloittaneesta osuuskunnasta oli kasvanut eräs Keski-Suomen maaseudun suurimmista kaupallisista yrityksistä.

"VUODEN JA PARIN LEVÄHDYSAIKA TARPEEN."

Liiketoiminnan nopeasta kasvamisesta, erittäinkin lukuisten sivumyymäläin avaamisesta ja kiinteistöjen ostoista niitä varten

Osuuskuntamme on laivanvarustajakin. M/S Tuki iloisine matkalaisineen.

oli kuitenkin seurauksena, että liiketoiminnan taloudelliset tulokset alkoivat muodostua arveluttavan heikoiksi. Lisäksi myymäläin valvominen keskukselta käsin ei ollut tarpeeksi tehokasta, mistä aiheutui lukuisissa myymälöissä ylimääräistä mittatappiota. Jo vuoden 1925 tilinpäätöksen yhteydessä nämä seikat kävivät selvästi ilmi. Osuuspääoma ja vararahasto oli yhteensä 321 000 mk, mutta kiinteistöihin oli kiinnitetty 712 000 mk ja varastot olivat epäilyttävän suuret. Sääntöjen vastainen velkakauppa oli myös paisunut arveluttavaksi. Tilinpäätöksessä oli näin syntyneitä saatavia kaikkiaan yli 60 000 mk. Ankarat hintakilpailut olivat myös osaltaan vaikuttanut liiketuloksiin, niin että vuoden ylijäämäksi jäi enää vain 6 960 mk. Silloinen liikkeen johto huomasi kyllä vaaran, mutta päätteli kuitenkin — ihmeellistä kylläkin — että ”liike on joka suhteessa entistä ehompana, sen jäsenistö on suuri ja myymäläverkko taaja, joten se voi ilman huolta ryhtyä lujitustyöhön.” Tämän käsityksensä se vielä vuoden 1925 vuosikertomuksessa tiivistä runolliseen loppuhuudahdukseen:

ARVI HOLM,
kuulunut osuuskaupan hallintoelimiin vuodesta 1920.
Nykyisin johtokunnan jäsen.

"Edessä on uudet toiveet, uusi uskallus ja työ,
vielä meille voitonhetki kauniimpi kerran lyö!"

Tämä voitonhetki ei kuitenkaan saapunut ilman melko perusteellista remonttia. Jo vuoden 1925 lopulla oli liiketoiminnassa havaittavissa hiljaistumista ja seuraavan vuoden alussa tämä jatkui käyden huolestuttavaksi. Kuukausimyynnit laskivat roimasti edellisen vuoden vastaavista myynneistä. Jossakin oli nyt vika. Osuusliikkeen tilaan ja toimintaan kiinnitettiin jäsenkunnan keskuudessa huomiota. Se otettiin osuuskunnan kevätkokouksessakin pohdinnan alaiseksi, mutta mitään ratkaisevaa ei päätetty. Sen sijaan kyllä kokouksessa ilmeni selvää tyytymättömyyttä liikkeen hoitoon nähden.

Osuuskaupan tilaan kiinnitettiin myös keskusjärjestöissä huomiota. Tällöin katsottiin parhaaksi koettaa uusin voimin ryhtyä tervehdyttämistoimenpiteisiin. Puolen vuoden vaihteessa erosikin sitten siihenastinen liikkeenhoitaja ja hänen tilalleen valittiin Olli

*EVERT KOLEHMAINEN,
eri hallintoelinten jäsen v:sta
1926.*

Myllynen. Vielä saman vuoden aikana vaihtui kuudessa myymälässä myymälänhoitaja.

"Uusien kasvojen" ensimmäisenä tehtävänä oli koettaa pysähdyttää paha suunta ja poistaa tyytymättömyys ja sen aiheuttama veltostuminen jäsenkunnan keskuudessa. Tässä onnistuttiinkin. Vuoden loppukuukausina myynti alkoi jo nousta. Mutta useamman vuoden aikana jatkuneen huolettomuuden ja ymmärtämättömyyden seuraukset näkyivät tietysti selvästi tältä vuodelta tehdystä tilinpäätöksestä. Liikkeen vakavaraiselle pohjalle saatamiseksi oli osittain epäkelvosta tavaravarastosta tehtävä huomattavia poistoja. Vanhentuneita ja epävarmoja saatavia, jotka olivat syntyneet sääntöjenvastaisesta velkakaupasta, oli niinkään poistettava. Kalustot oli arvioitava uudelleen, jolloin tappio tältäkin osalta oli suuri. Tavaravaraston arvoksi merkittiin yli 3 milj. mk, joka vastasi lähes puolen vuoden myyntiä. Tilinpäätöksessä oli tilivelkoja lähes 3 miljoonaa mk ja tunnusteita lähes 1 miljoona mk. Noin 315 000 markan suuruinen vararahasto, joka

oli vuosien varrella koottu, menetettiin miltei kokonaan tappioiden peittämiseksi.

Viitasaaren Osuuskaupan kymmenes toimintavuosi paljasti näin jäsenkunnalle ja hallintoelimille eräitä kylmiä tosiasioita: Liiketoimintaa oli laajennettu ja varastoja lisätty huolettomasti, kiinteistöihin ja kalustoihin oli sijoitettu pääomia enemmän kuin mitä liikkeen vakavaraisuus kesti. Lisäksi oli myymäläin valvonta ollut leväperäistä. Opetus oli katkera, mutta hallinto otti sen myös nöyrästi varteen. Se ryhtyi tarmokkaasti vakiinnuttamaan liikkeen asemaa ja omaksui liiketoiminnan laajentamiseen nähden entistä varovaisemman kannan: "Vuoden ja parinkin levähdysaika on tarpeen", se lausui 1926 vuosikertomuksessaan, "ennenkuin ryhdyttään täyttämään lukuisia uusien myymäläin avaamispyyntöjä."

Seuraavan kymmenvuotiskauden aikana tulemme näkemään miten tämä opiksiotto koitui sekä osuusliikkeen että sen yhä taajenevan jäsenkunnan kotien yhteiseksi hyväksi.

OSUUSKUNNAN TALOUDELLINEN ASEMA VAKAANNUTETAAN.

Vuoden 1926 lamaannustila vaikutti vielä jossain määrin seuraavan vuoden alkupuolen toimintaan, mutta vuoden kuluessa saatiin kuitenkin liikevaihto lisääntymään, mihin hyvänä tukena oli verrattain edulliset taloudelliset olot paikkakunnalla. Kun samalla liikkeen kustannuseriä saatiin vähennetyksi ja liiketoiminta kaikissa suhteissa huolellisen valvonnan alaiseksi, olivat taloudelliset tulokset tyydyttävät ja hallitus voi helpoituneena v. 1927 vuosikertomuksessaan lausua, että osuuskauppa on kunnialla selviytynyt vaikeasta ajasta ja että mieliala sitä kohtaan jäsenistön keskuudessa on suopea.

Sama suunta jatkui sitten seuraavina vuosina. Liikevaihto lisääntyi ja asema vahvistui. 1930-luvun pulavuodetkaan eivät enää kyenneet horjuttamaan liikkeen asemaa. Vuoden 1930 lopulla oli-

*Ilmolahden
myymälä.*

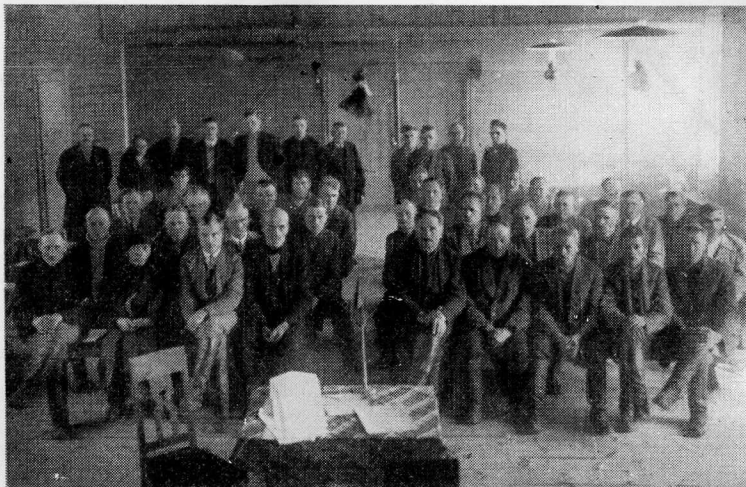

vat jo osuuskaupan omat varat kohonneet yli puolen miljoonan markan ja osuuskunnan taloudellinen pohja oli saatu vakavaksi, niin että se kesti, kun edelleenkin huolellisesti valvottiin liiketoimintaa, ne koettelemukset, mitkä 1930-luvun yleismaailmallinen pulaaika jokaiselle liikeyritykselle samoin kuin yksityisillekin henkilöille tuotti.

JÄSENTEN LUOTTAMUS PALAUTETAAN.

Tässä on syytä huomauttaa kahdesta seikasta, joilla oli merkittävä osuutensa osuuskunnan aseman vahvistumiseen.

Huonojen vuositulosten johdosta kasvoi vuosina 1925—1926 jäsen- ja asiakaskunnan keskuudessa tyytymättömyyttä. Tilanne oli muutenkin omiansa synnyttämään eripuraisuutta ja yhteistoiminnalle vahingollista mielialaa jäsenkunnassa. Sen vuoksi oli — samalla kun ryhdyttiin välittömästi liikkeenhoidollisiin tervehdyttämistoimenpiteisiin — pyrittävä myös tehostamaan osuustoiminnallista valistustyötä. Käsitettiin, että ellei jäsenkuntaa saada yhteisesti nostamaan osuuskuntaa siitä lamatilasta, johon se oli miltei huomaamatta päässyt luisumaan, ja ellei luottamusta osuustoiminnan mahdollisuuksiin saada säilymään, osuuskunnan elämä jää pitkäksi aikaa kituliaaksi.

Ensimmäinen edustajiston kokous Viitasaaren työväentalossa.

Vuoden 1927 aikana pidettiin aluekokoukset kaikkien myymäläin alueella ja niissä selvitettiin perusteellisesti osuuskunnan asemaa ja suunnitelmia. Vuoden kuluessa pidettiin osuuskauppajuhlatkin kahteen kertaan, helmikuussa ja lokakuussa, ja niihin oli osanotto hyvin runsas. Erikoista huomiota kiinnitettiin Kuluttajain Lehden levittämiseen. Lehteä jaettiin Viitasaaren Osuuskaupan toimialueella suhteellisesti enemmän kuin muualla Keski-Suomessa.

Seuraavina vuosina vielä lisättiin tahtia toimeenpanemalla m.m. opetuskursseja myymäläneuvostojen ja muiden hallintoelimien jäsenille ja toimihenkilöille. Voidaankin sanoa, että näinä vuosina vakiinnutettiin se voimaperäinen valistustyö, jota osuuliike sittemmin on jatkuvasti suorittanut alueellaan.

Vuoden 1921 toukokuussa alkoi toimintansa osuuskunnan yhteyteen perustettu säästökassa. Tätä edullista säästämismuotoa jäsenet käyttivätkin hyväkseen. Talletuskanta kasvoi vuosi vuodelta nouden vuonna 1925 591 000 markkaan. Edelläkuvatut tapaukset vaikuttivat kuitenkin siten, että talletusten säännön-

mukainen lisääntyminen tyrehtyi. V. 1927 ryhdyttiin edistysmielissä osuuskauppaliikkeessä harjoittamaan voimakasta säästökassapropagandaa. Viitasaaren Osuuskauppa oli siinä tehokkaasti mukana. Sen vaikutukset näkyivät heti myös Viitasaaren Osuuskaupassa. Talletusten määrä lisääntyi v. 1927 enemmän kuin koskaan ennen. Osuuskauppa sai näin kipeästi tarvitsemaansa luottoa jäseniltään, sitä avokätisemmin mitä selvemmin alettiin tuntea osuuskaupan ansaitsevan luottamusta. Tämän jälkeen onkin Viitasaaren Osuuskaupan säästökassa ollut maan ensimmäisten joukossa tilastossa, joka osoittaa tallettajain suhdelukua osuuskaupan jäsenmäärään. Talletukset ovat kasvaneet vuosi vuodelta ja olivat kolmannenkymmenen toimintavuoden päättyessä 15 404 000 mk.

UUSIA LAAJENNUKSIA.

Vuonna 1926 omaksutusta kannasta, että liikettä ei olisi lähiaikoina laajennettava, täytyi jo seuraavana vuonna osittain luopua. Huopanan kylässä oli aikaisemmin ollut myymälä, mutta se oli myymälän hoidossa sattuneiden häiriöiden johdosta ollut lopetettava. Kylässä olevat osuuskaupan jäsenet olivat kuitenkin hartaasti odottaneet myymälän avaamista uudelleen. Kun osuuskaupalle tarjottiin edullisilla ehdoilla tarkoitukseen sopiva liiketalo, hallitus katsoi, ettei tilaisuutta ole päästettävä käsistä. Saatuaan keskusjärjestön suostumuksen hallitus osti sen. Myymälä aloitti syyskuussa toimintansa. Se osoittautui sittemmin hyvin kannattavaksi.

Viitasaaren Osuuskaupan kaupallisessa toiminnassa ovat rahtimaksut merkinneet aina huomattavaa kustannuserää. Pitäjähän sijaitsee kaukana rautatiestä. Maantiekuljetukset olivat kalliita. Kesärahtauksetkin laivalla Suolahdesta liikkeen toimialueelle olivat viime vuosina nousseet niin korkeiksi, että se pakotti miettimään keinoja kustannusten vähentämiseksi. Tällöin tultiin siihen tulokseen, että osuuskaupan tulisi hankkia itselleen oma alus

raskaimpien tavarain kesäkuljetuksia varten. V. 1927 osuuskuntakokous antoi yksimielisesti suostumuksensa rahtialus Tuen ostamiseen osuuskaupalle. Aluksen hinta oli 95 857 mk. Osuuskunnasta tuli siten laivanvarustajakin.

Aluksen hankkiminen osoittautui oikeaanosuneeksi. Rahtikustannukset alenivat huomattavasti ja osuuskauppa pystyi siten entistä paremmin kilpailemaan muiden kauppaliikkeiden kanssa.

Tämän jälkeen seurasi laajennuksissa lyhytaikainen tauko. Vasta vuonna 1929 perustettiin myymälä Löytänään ja 1931 Hilmonkoskelle. Kannonkoskelle avattiin myymälä 1933 ja Pihtiputaan kirkolle kahvila 1935. Kahdentenakymmenentenä toimivuotena avattiin vielä myymälä Ilmolahdelle, jossa oli sijainnut liikkeen ensimmäinen sivumyymälä ja Jurvansalon jakamo ylennettiin myymäläksi.

Toisen vuosikymmenensä lopulla oli osuuskaupalla siten 18 täydellistä sekatavaramyymälää, 2 kahvilaa ja 8 jakelupaikkaa. Liikevaihto lähenteli jo 10 miljoonaa markkaa.

PULAVUODET.

Osuuskauppa oli oikeastaan nipin napin selvinnyt siitä suoneniskusta, joka saatiin 1925—26, kun saapuivat raskaat taloudellisen maailmanpulan vuodet. Tuotannon tyrehtyttyä työttömyys ja yleinen palkkatason alentuminen aiheuttivat kulutuskyvyn heikkenemisen ja menekkipulan. Näinä vuosina aleni liikevaihto 8.3 miljoonasta markasta v. 1927 5.6 miljoonaan markkaan v. 1932. Liikkeen johdon täytyi nyt kiinnittää kaikki tarmonsä ja huomio-kykynsä kustannusten alentamiseen vastaavasti. Mutta siinäpä olikin urakkaa uudelle kesäkuussa 1930 valitulle liikkeenhoitajalle Santeri Vornaselle ja hänen työtovereilleen. Suurin ponnistuksin siinä sentään onnistuttiin, niin että toiminta voitiin kaikkina pulavuosina välttää tappioilta. Pahin oli vuosi 1932. ”Niin vaikeata vuotta ei meillä aikaisemmin ole ollut, kun mitä viime vuosi monessakin suhteessa oli”, huokasi johtokunta mainitun vuoden vuosikertomuksessa. Mutta samalla jo nähtiin valkenemisen oireita.

*Sisäkuva
leipomostamme.*

Lähinnä seuraavina vuosina liikevaihto nousikin tasaisesti ja taloudelliset tulokset paranivat. Tulosten paraneminen ei syntynyt kuitenkaan bruttoylijäämän lisääntymisestä, vaan pääasiassa kustannusten ja korkomenojen suhteellisen suuresta vähentymisestä ja kassa- ja vuosialennusten lisääntymisestä, mikä aiheutui osuuskaupan parantuneesta rahatilasta. Vuonna 1936, osuuskaupan kahdentenakymmenentenä vuotena, olivat ennen raskaasti rasittaneet tilivelat tavarain myyjille kokonaan hävinneet ja muuttuneet tilisaataviksi. Osuuskauppa oli siten tullut kokonaan riippumattomaksi ulkopuolisista luotonantajista. Velkoja oli enää vain säästökassan tallettajille, s.o. osuuskaupan omille jäsenille.

Tästä taloudellisen aseman vahvistumisesta oli myös seurauksena, että osuuskauppa nyt entistä paremmin voi ryhtyä harjoittamaan paikkakunnalla aktiivista hintapolitiikkaa, toisin sanoen se kykeni entistä paremmin valvomaan kuluttajain etuja, huolehtimaan siitä, että nämä saivat tarvitseensa mahdollisimman edullisesti ei vain omista myymälöistä vaan vieläpä kilpailevistakin liikkeistä, joiden oli seurattava paikkakunnan suurimman ja voimakkaimman liikkeen, kuluttajain itsensä omistaman Viitasaaren Osuuskaupan asiallisia ja kohtuullisia hintoja.

Viitasaaren kuluttajayhdistyksen yhteinen liikelaitos oli kestänyt kokeensa. Jäsenet eivät olleet sitä hylänneet sen vaikeina vuosina. Yhteisin ponnistuksin ja syvästi luottaen osuustoiminnan perus-

Päätoimipaikka nykyisessä asussaan.

periaatteiden oikeellisuuteen Viitasaaren Osuuskauppa oli nostettu ahdingosta, ja tuloksena oli hyvässä kunnossa oleva ja hyvin menestyvä yhteinen yritys.

MYÖTÄTUULESSA.

Osuuskaupan kolmas vuosikymmen alkoi kaikissa suhteissa valoisasti. Taloudellisessa elämässä vallitsi noususuhdanne. Ulkomaankauppamme oli vilkkaampaa kuin koskaan ennen, maatalouden kannattavuus lisääntyi ja teollisuuden tuotanto kasvoi. Työtilaisuuksia oli runsaasti ja ihmisten elintaso oli kohoamassa. Tästä kaikesta seurasi tietysti myöskin, että kotimaan kauppa oli entistä vilkkaampaa. Tosin vuonna 1938, varsinkin loppupuolella vuotta, havaittiin elinkeinoelämässä jo heikkenemisen merkkejä, markkinahintain laskua, varsinkin maamme vientitavarain osalta, mikä jossain määrin heikensi vientiteollisuutemme työskentelyä ja huononsi työsuhteita. Mutta vaikutukset jäivät kuitenkin suhteellisen vähäisiksi.

Nämä hyvät vuodet heijastuivat myös Viitasaaren Osuuskaupan

Ensimmäistä työehtosopimusta allekirjoitetaan.

toiminnassa. Liikevaihto nousi v. 1937 neljänneksellä edellisen vuoden liikevaihdosta, ollen kaikkiaan 12 278 282 mk. Vielä seuraavana vuonnakin oli lisäys 7.67 %. Vuonna 1939 liikevaihto taas laski, mutta pääasiallisimpana syynä siihen oli se, että Pihtiputaan myymälä ja kahvila luovutettiin pitäjään perustetulle uudelle edistysmieliselle osuusliikkeelle.

Myöskin jäsenmäärän kehityksessä nähdään samanlainen suuntaus. Vuonna 1937 lisääntyi osuuskunnan jäsenmäärä 75:llä 2.045:teen. Seuraavana vuonna oli lisäys 113, mutta v. 1939 vähennys 49 seurauksena äskenmainitun uuden osuusliikkeen perustamisesta.

Kuvaavaa näille vuosille on, niin kuin johtokunta eräässä vuosikertomuksessaan lausui, ettei liikkeen tarvitse enää tavarain hinnoittelussa ottaa huomioon muuta kuin välittömät kustannukset tavarain jakelusta sekä kiinteistö- ja kalustopoistot. "Näin ollen on liikkeemme erittäin edullisessa asemassa tavarain hinnoitteluun nähden ja toiselta puolen taas jäsenemme ostajan ominaisuudessa saavat kaikki tavaravarastonsa edullisilla hinnoilla, hinnoilla,

joihin ei hankintahinnan lisäksi ole hinnoiteltu voittoa, ainoastaan tavarahan jakelukustannukset. Vuosiylijäämämme saamme nyt suurimmaksi osaksi kassa- ja vuosialennuksina ja OTKn ylijäämäpalautuksena.”

Vuoden 1939 tilinpäätöksessä onkin vuosialennuksia merkitty yhteensä 278 600 markkaa, koko ylijäämän ollessa 437 390 mk. Osuuskaupan omat pääomat olivat vuoden päättyessä 1 827 911 mk.

Näiltä vuosilta on myös merkillä pantava pari huomattavaa laajennusta. Jo pitkän aikaa vireillä ollut oman leipomon perustaminen toteutettiin vuoden 1937 lopulla. Keskustoimipaikassa suoritettiin myös perusteellisia laajennus- ja uudistustöitä. Keskusvarasto sai lisää varastotilaa, päämyymälä kunnostettiin ajan vaatimuksia täysin vastaavaksi, sen yhteyteen perustettiin jäähdyttämöllä varustettu ruokatavaraosasto, konttori ja kahvila uudistettiin. Vuoden loppupuolella ryhdyttiin vielä välittämään toimialueelta teuraskarjaa muualle, pääasiallisesti Helsinkiin.

Myymälälukua ei näinä vuosina lisätty. Uusi myymälä perustettiin tosin Toulaudelle, mutta sen sijaan jouduttiin luopumaan, kuten edellä jo on tullut mainituksi, Pihtiputaan myymälästä ja kahvilasta sekä Kannonkosken myymälästä, joka 1938 luovutettiin Saarijärvelle perustetulle sisarliikkeelle, Osuusliike Paavonseudulle, johon se yhteyksiensä puolesta katsottiin paremmin kuuluvaksi. Viimeksimainitulle osuusliikkeelle luovutettiin vielä 1942 Hilmonkosken myymäläkin.

SODAN JALOISSA.

Maailmansodan puhkeaminen ja Suomen osallistuminen siihen sai aikaan täydellisen muutoksen maamme taloudellisessa kehityksessä. Ulkomaankauppamme supistui vain murto-osaan entisestään, teollisuuden raaka-aineista tuli puute, työvoima väheni sotapalvelukseen kutsumisen johdosta, elintarpeet niukkenivat kuu-kausi kuukaudelta. Vuoden 1940 loppuun mennessä oli miltei kaikki tärkeimmät elintarvikkeet pantu kortille. Tavaroiden vä-

Keskusvarastolla järjestellään myymälöiden tavaratilauksia.

hentyessä tapahtui myöskin hintojen nousu. Kun maataloutemme-kin tuotantokyky lannoitusaineiden, rehujen ja työvoiman puutteessa sekä sotavuosina toisiaan seuranneiden epäedullisten kasvu-kausien takia oli heikko, muodostui elintarvetilanne maassamme suorastaan kurjaksi. Mutta myös muiden välttämättömien kulutustarvikkeiden puute paheni kuukausi kuukaudelta.

Näistä syistä tavarain hankinta vaikeutui ja tarvikkeet muutuivat yhä enemmän korvikeluontoisiksi. Myymäläin hyllyköt alkoivat täytyä paperista ja puusta tehdyillä tavara-artikkeleilla. Kun säännöstellyt annoksetkin olivat pienet, ei myytyjen tavarain määrä enää läheskään voinut vastata rauhanaikaista määrää.

Myymälöissä oli näinä vuosina puutetta miltei kaikesta muusta paitsi työstä. Säännöstelyasiain hoito ja myynnin muuttuminen pienten annoserien myynniksi lisäsi tavattomasti työtä sekä myymälöissä että konttoreissa. Lisäksi tuli vielä kuljetusvaikeudet. Sotien aikana oli osuuskaupan autoista kaksi tai kolme jatkuvasti "sotapalveluksessa", mikä vaikeutti tavarain kuljetusta rautatieltä keskusvarastoon ja jakelua myymälöihin. Tilannetta tässä suh-

teessa kuvaa sattuvasti se, että ajoittain oli Suolahden asemalla tilapäissuojissa 100.000—200.000 kiloa osuuskaupan tavaroita odottamassa siirtoa keskusvarastoon ja myymälöihin.

Myöskin se seikka, että koko sota-ajan suuri osa miespuolisista toimihenkilöistämme oli asepalveluksessa, vaikeutti liiketoimintaa. Nyt jälestäpäin tuntuu suorastaan ihmeelliseltä, että selvittiin niinkin kuin selvittiin, varsinkin kun muistaa, että liiketoiminnan luonne tänä aikana huomattavasti muuttui, kun oli mukauduttava nopeasti uusiin olosuhteisiin.

Tässä mielessä antoi esim. maatalouden ja luonnontuotteiden keräily ja kauppa myymälöille uusia tehtäviä. Elintarvikkeiden ja muidenkin kulutustarvikkeiden hankkimiseksi liikkeen oli käytettävä kaikkia paikallisia mahdollisuuksia. Keräilytoimintaa oli tehostettava ja palvelusvalmiutta tässäkin suhteessa lisättävä. Ennen on jo mainittu siitä, että osuuskauppa ryhtyi suurin mitoin välittämään markkinoille teuraskarjaa. Mutta paitsi tavanmukaista viljan, kotivoin ja lihan markkinoimista ryhdyttiin näinä vuosina välittämään tehtaille myös villaa, vuotia ja turkisnahkoja. Ylijäämävillan, villakudin- ja villavaatelumppujen vaihtokauppa ja keräily nousikin näinä vuosina 15—18 prosenttiin liikkeen kaikista hankinnoista, mikä Viitasaaren paikalliset olosuhteet tuntien on varsin merkittävä saavutus.

Sitä vastoin ei leipomon tuotanto voinut sotavuosina kehittyä normaalisti. Sen tuotannon määrä vaihtelee varsin huomattavasti, määräytyen kulloinkin vallitsevan jauhotilanteen mukaan. V. 1937—38 oli leipomon tuotannon arvo 400 508 mk. Seuraavana vuonna vain 351 369 mk, mutta v. 1940 553 139 ja v. 1941 peräti 839 139 mk. Viimemainitun vuoden korkeaan lukuun vaikutti sotilasleivonta, jota osuuskauppa joutui suorittamaan. Sitten tuotannon määrä taas laski pysytellen vv. 1942—44 500 000—400 000 markan välillä. Vuoden 1945 kesällä alkanut inflaatio nosti leivän hinnan, kuten kaiken muunkin tavarana, kaksinkertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna, mistä oli seurauksena tuotantoarvon markkoissa nousu lähes puoleentoista miljoonaan markkaan v. 1946, jolloin myöskin paljousmäärät olivat suuremmat, sillä heikon vil-

Päämyymälän sekatavarapuolella on "tupa täynnä".

jasadon vuoksi väheni omavaraisten luku ja vastaavasti kuluttajien suureni. Vehnäleivän leivonta oli raaka-aineen puutteessa ajoittain kokonaan lopetettava.

Vaihtelevasta tuotannostaan huolimatta leipomo kuitenkin voi tuntuvasti auttaa paikkakunnan väestöä. Niinpä v. 1943 ei käytetty hyväksi lain suomaa 10 prosentin hintojen korotusta. Täten tarjottu etu asiakkaille merkitsi yksin tänä vuotena noin 50 000 mk.

Alueellisia laajennuksia ei sotavuosina myöskään päästy sanottavammin tekemään jo senkään vuoksi, että uusien myymäläin perustaminen oli sidottu valtiovallan valvontaan. Kuitenkin v. 1940 avattiin Pasalan ja Sydänmaan myymälät ja 1946 lopussa myymälät Muurueelle ja juhluvuoden alussa Mäntyläskylälle.

Nykyinen johtokunta.

Rakennustoimintaa on kuitenkin yritetty ylläpitää siinä laajuudessa kuin sitä suinkin on kireän rakennussäännöstelyn ja tarveainepulan vallitessa voitu suorittaa, ja suurin vaikeuksin saivatkin kaikki edellämainitut neljä uutta myymälää aloittaa toimintansa uusissa ja ajanmukaisissa liikkeen rakentamisessa suojissa. Parailaan on valmis suunnitelma uusien myymälärakennusten rakentamisesta Huopanankoskelle uudelle tontille sekä Jurvansaloon omalle tontille. Enemmän kuitenkin huolestuttaa johtoa keskusvaraston pienuus ja heikko kunto. Se olisi saatava uusituksi ensi-tilassa. Ajanmukaisen keskusvaraston ja liiketalon luonnospiirustuksetkin on hankittu, mutta sen suuruuden takia eivät rakennuslupia myöntävät viranomaiset ole vielä rakennuslupaa myöntäneet.

Myyntinumerot sen sijaan osoittavat tällä kaudella huomattavaa nousua. Siihen on kuitenkin suurimmalta osalta vaikuttanut hinojen nousu ja rahamme arvon valitettava huononeminen. V. 1940 oli liikevaihto 14 823 398 mk, v. 1945 21 270 809 mk, mutta vuonna 1946 jo 73 483 613 mk. Nousu on siis vallan huimaava. Mutta vaikka huomioimmekin sen, että myyntinumeroiden nousussa kuvastuu rahamme arvon lasku, on meidän samalla kuitenkin todettava, että Viitasaaren Osuuskaupan liiketoiminta näinäkin

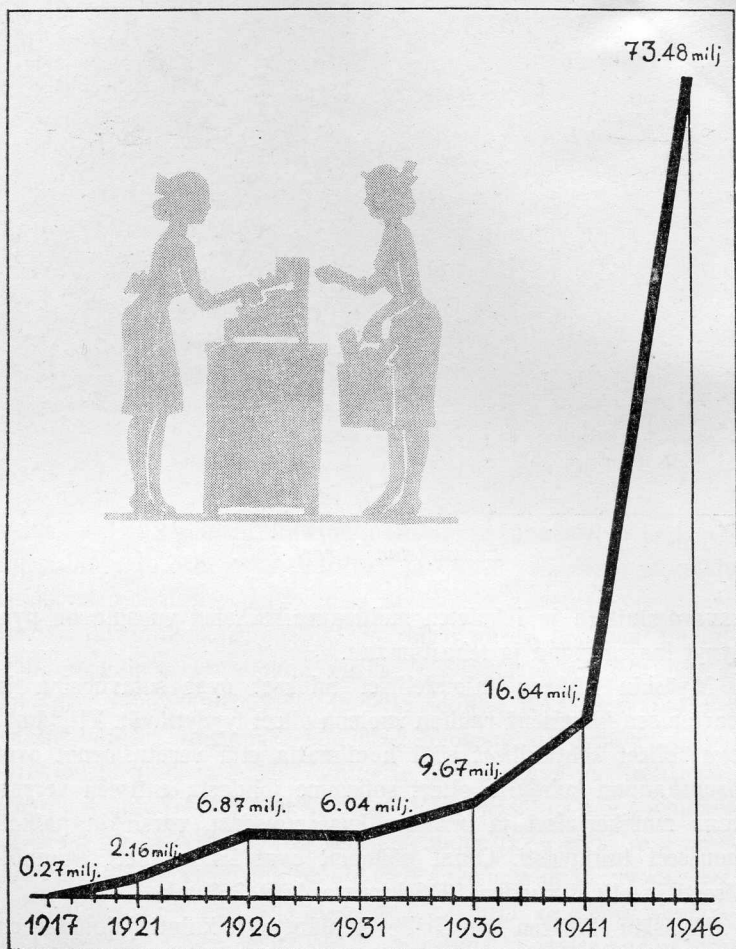
Edustajiston jäsenet 1947.

tavarapuutteen ja lukuisten muiden vaikeuksien vuosina on pysynyt laajenemaan ja tehostumaan.

Myöskin liikkeen taloudelliset tulokset ovat sotavuosina ja parina sen jälkeisenä rauhan vuotena olleet tyydyttävät. Ylijäämät ovat olleet kohtuulliset siitä huolimatta että verotusmenot ovat osuuskaupan kohdalla olleet sotiemme johdosta entiseen verrattuna monikertaiset ja muutkin kustannuserät, varsinkin palkat, nousseet tuntuvasti. Omat pääomat ovat lisääntyneet säännöllisesti ja olivat vuoden 1946 lopussa 4 059 358 mk.

Myöskin liikkeen ympärille kerääntynyt kuluttajajoukko on viimeksikuluneina vuosina kasvanut, varsin huomattavasti parina viime vuonna, jolloin valistustyötä on tehostettu. Toisen kymmenvuotiskauden päättyessä oli jäsenmäärä, kuten muistettaneen, 1 970 ja kolmannen vuosikymmenen päättyessä 2 867. Kun liikkeestä samaan aikaan on siirtynyt myymälöitä jäsenistöineen naapuristoon perustettuihin sisarliikkeisiin, on jäsenmäärän lisääntymistä pidettävä varsin ilahduttavana seikkana.

LIKEVAIHTO.

KANSANVALTAA KAUPAN ALALLA.

Edellä olevassa olemme milloin ylimalkaisesti, milloin yksityiskohtaisesti selostaneet Viitasaaren Osuuskaupan syntyä, toimintatapoja ja kehitystä. Siitä on käynyt selville, että tämä kolme-

*HERMANNI SAARINEN,
liikkeenhoitaja vuodesta 1941
edelleen.*

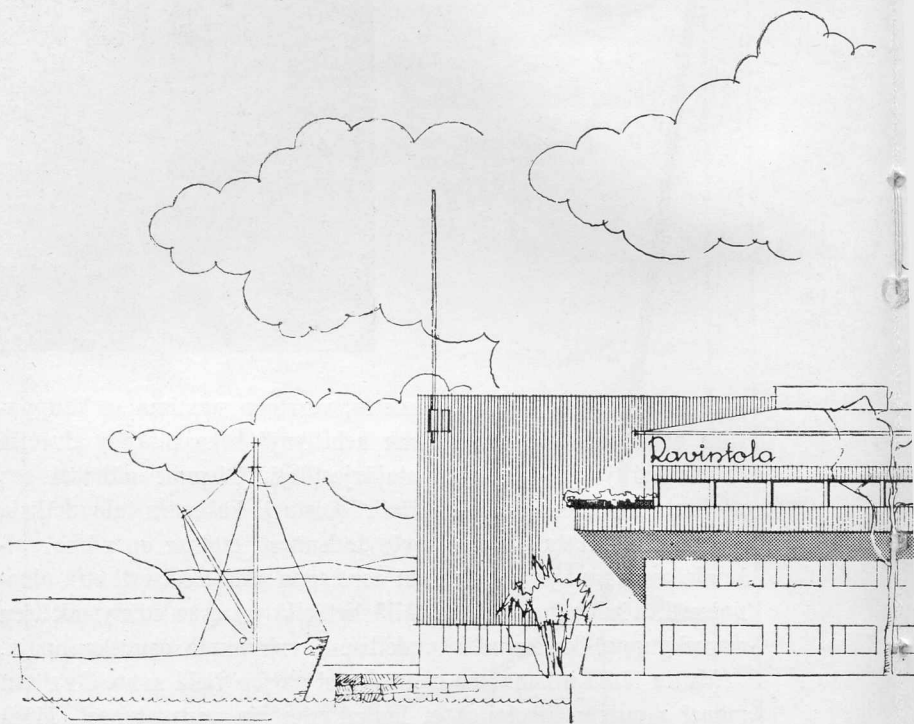

kymmentä vuotta sitten perustettu, verraten vaatimaton kauppa-
liike on näiden vuosien aikana kehittynyt koko pitäjän alueella
toimivaksi jakelu- ja hankintajärjestöksi. Olemme nähneet sen
ajoittain kärsineen sisäisistä ristiriidoista ja kokeneen taloudellisia
vaikeuksia. Mutta olemme myös todenneet, että se on nämä vai-
keudet voittanut ja vahvistanut asemansa sekä sisäisesti että ulko-
naisesti. Tiedämme, että se tällä hetkellä on eräs edistysmielisen
osuuskauppaliikkeen taloudellisesti vahvimpia osuuskauppoja.

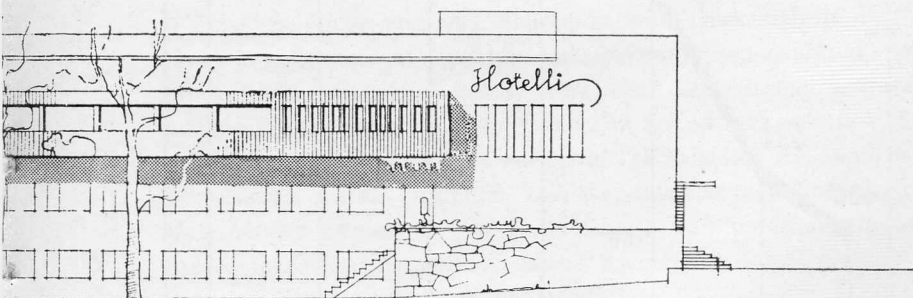
Mutta tämä ulkonainen menestys ei paljon vielä sano. Ovathan
monet muutkin liikelaitokset laajentuneet ja vaurastuneet. Mikä
siis meille on tehnyt Viitasaaren Osuuskaupan niin läheiseksi ja
miksi me iloitsemme sen saavutuksista? Millä tavalla se eroit-
tautuu muista paikkakunnalla olevista liikelaitoksista?

Osuuskunnan sääntöjen 2 §:ssä lausutaan osuuskunnan tar-
koituksesta seuraavaa:

*"Osuuskunnan toiminta-alana on jäsentensä toimeentulon
edistäminen hankkimalla heille yleisiä kulutustavaroita sekä
muuta tarvikkeita samoin kuin välittämällä luonnontuotteiden
sekä jäsentensä taloustuotteiden myyntiä."*

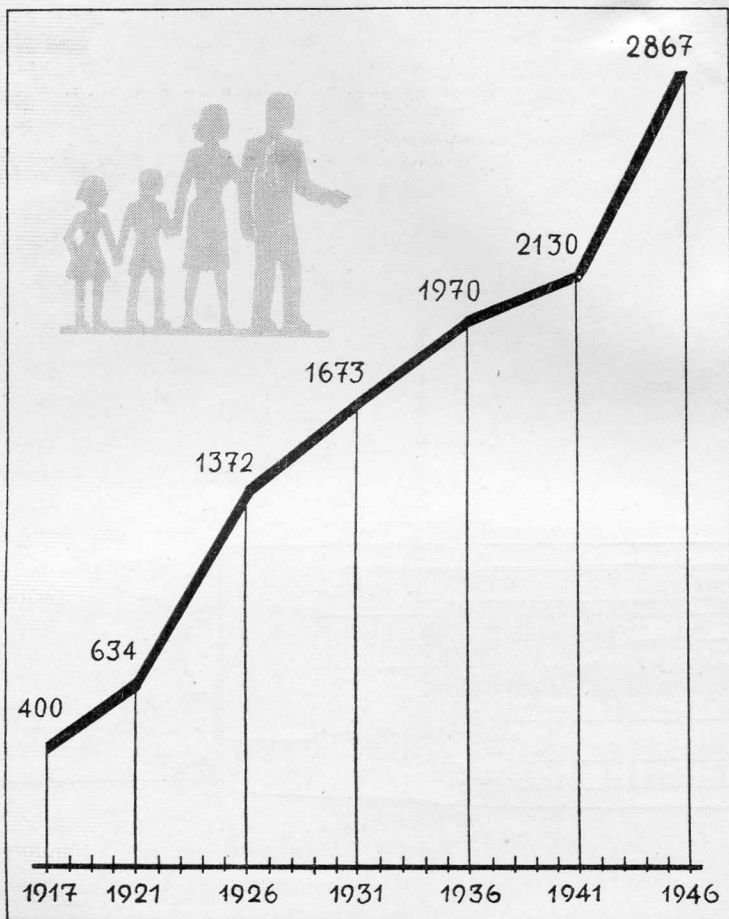

Tulevaisuutta! Suunniteltu uusi keskustoimip

nipaikka kääntösillalta katsottuna.

JÄSENET.

Kiinnitämme huomiota sanoihin ”jäsentensä toimeentulon edistämisen”. Siinä on lyhyesti ja asiallisesti lausuttu osuuskunnan tehtävien tarkoitus. Osuuskauppa ei ole mikään itsetarkoitus. Sen on toimittava jäsentensä hyväksi. Mutta mikä takaa sen, että näin todella tapahtuu?

Küreistä työtahtia konttorilla.

Ennen muuta se, että osuuskaupan kaikesta työskentelystä päättävät ja sille antavat suunnan osuuskaupan jäsen-asiakkaat, ne lähes 3 000 paikkakuntalaista, jotka ovat sen jäseniä. Osuuskaupassa ovat nimittäin jäsenet samalla kertaa sekä isäntiä että asiakkaita. Isäntävaltaa he käyttivät alkuaikoina osuuskuntakokouksissa, joissa päätettiin kaikista osuuskauppaa koskevista tärkeimmistä asioista ja joissa välittömästi valittiin liikkeen hallitus. Jokaisella jäsenellä oli näissä kokouksissa samat oikeudet ”mies- ja ääni”-periaatteen mukaisesti.

Osuusliikkeen kehittyessä ja laajentuessa on järjestömuotoa täytynyt jossain määrin muuttaa. V. 1930 tulivat voimaan uudet säännöt, jotka poikkesivat siihenastisista pääasiassa siinä, että hallitus korvattiin kahdella elimellä, 12-jäsenisellä hallintoneuvostolla, jonka osuuskuntakokous valitsi sekä johtokunnalla, johon kuului liikkeenhoitajan lisäksi kaksi hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä. Lisäksi tuli kutakin myymäläaluetta varten myymäläneuvosto, jonka tehtävänä oli pitää huolta myymälän hoidon tarkastuksesta ja tehdä ehdotuksia sen aiheuttamista toimenpiteistä. Myymäläneuvostojen tehtävänä on myös ottaa vastaan jäsenten

esittämät toivomukset ja saattaa ne oman lausuntonsa ohella liikkeen johtokunnan tiedoksi.

Tämä järjestelmä jo takasi sen, että osuuskunnan toiminnassa tuli jäsenten edut huomioonotetuksi ja että sen hallinnossa valitsee täydellinen kansanvaltaisuus. Mutta tämä järjestelmä ei sellaisenaan enää soveltunut sen jälkeen, kun osuuskaupalla alkoi olla myymälöitä eri puolilla pitäjää pitkien ja vaikeiden matkojen takana. Kaikilla jäsenillähän ei enää ollut mahdollisuutta tulla osuuskuntakokouksiin käyttämään päätäntävaltaansa. Eikä olisi ollut sellaista huoneistoakaan, johon kaikki jäsenet olisivat mahduneet. Tämän kansanvaltaisuutta haittaavan epäkohdan poistamiseksi siirryttiin jo v. 1932 n.s. edustajistojärjestelmään. Osuuskuntakokous lakkautettiin. Tilalle tuli jäsenten yleisillä ja salaisilla vaaleilla valittu 24-jäseninen edustajisto, joka on osuuskunnan korkein päätäntävaltainen elin. Se on kuin eduskunta valtiossa. Tämä valitsee sitten käytännöllisiä asioita hoitamaan hallintoneuvoston ja hallintoneuvosto vuorostaan johtokunnan ja myymäläneuvostot.

Tällä tavalla on Viitasaaren Osuuskaupassa taattu se, että osuuskuntaa jatkuvasti hoidetaan kansanvaltaisuuden periaatteiden mukaisesti ja että osuuskunnan jäsenillä on aina mahdollisuus tarkoin valvoa yhteisen yrityksen toimintaa. Sellaisena se täydellisesti poikkeaa kilpailevasta yritysmuodosta, jossa asiakaskuluttajalla ei ole minkäänlaista sananvaltaa.

KASVATUSTYÖ.

Osuuskauppa on suurten jäsenjoukkojen yhteisyritys, jota siis johdetaan ja hoidetaan kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti. Mutta sen vuoksi on myös välttämätöntä, että nämä jäsenjoukot ovat taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti valistuneita. Tämä on käsitetty jo osuuskauppaliikkeen alkuajoista lähtien ja sen vuoksi on osuuskauppaliikkeessä aina kiinnitetty erityistä huomiota kasvatus- ja valistustyöhön.

Näin on tehty myös Viitasaaren Osuuskaupassa.

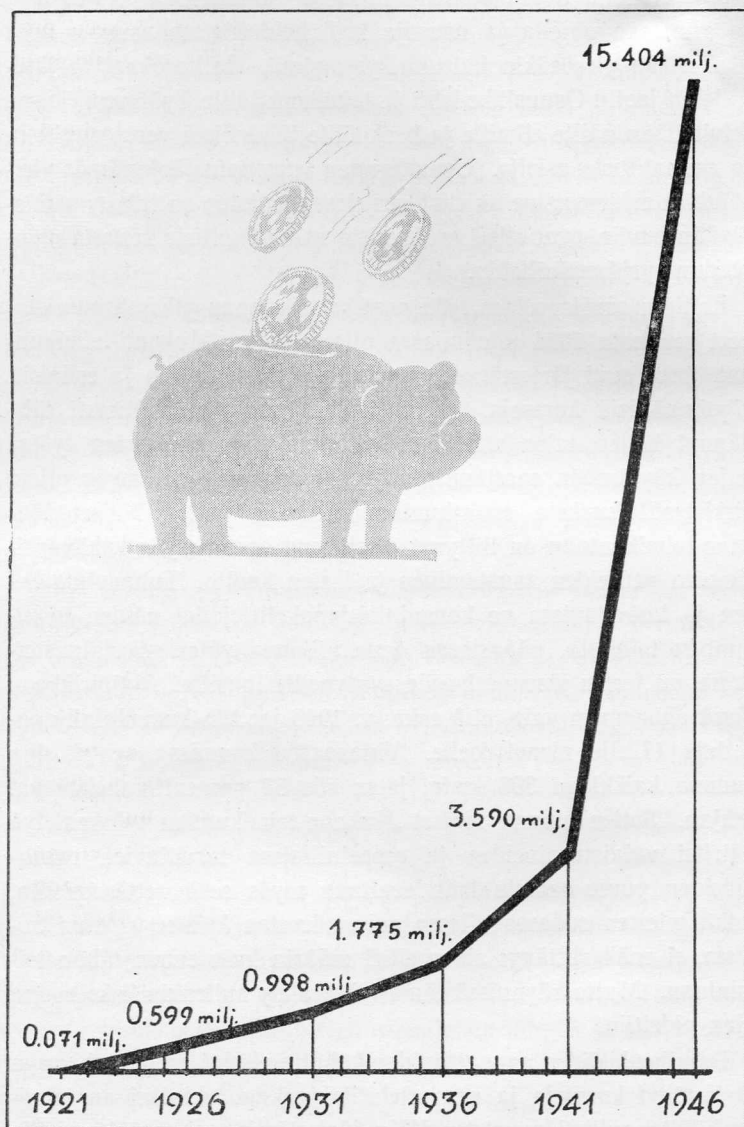
Jäsenille on ilmaiseksi jaettu kerran viikossa ilmestyvä edistys-

mielisen osuuskauppaliikkeen äänenkannattaja Kuluttajain Lehti, jossa selvitetään osuustoiminnallisia ja taloudellisia kysymyksiä ja annetaan ohjeita ja neuvoja kodinhoidollisissa asioissa sekä käsitellään yleensäkin kulttuurikysymyksiä. Hallintokuntien jäsenille on jaettu Osuusliike-lehti ja toimihenkilöille Työtoveri, joissa selvitetään näille elimille ja henkilöille tärkeitä periaatteellisia ja ammatillisia asioita. Osuuskaupan vuosittain järjestämät yleisöjuhlat erinomaisine ohjelmineen, jossa valistus on liitetty virkistävään huviin, ovat olleet eräänlaisia valistuksellisia keitoita maaseudun syrjäseuduillakin.

Erittäin suuriarvoisen työn ovat osuuskaupan piirissä suorittaneet vuodesta 1934 toiminnassa olleet Naiset Mukaan-toimikunnat, jotka ovat järjestäneet ompeluiltoja, lastenjuhlia ja erilaisia käytännöllisiä kursseja. Tämä toiminta on pääasiallisesti tähännyt kotien taloudenhoidon kohottamiseen, parempien työtapojen käytäntöön saattamiseen jne., mutta ne ovat myös olleet virkistystilaisuuksia osuuskuntamme naisjäsenille. Naiset Mukaan-toimikuntaan on liittynyt oleellisenä osana myös vähävaraisimpien perheiden avustaminen ja lasten huolto. Tuhansissa lie-nee jo laskettavissa ne kumminlahjapaketit, jotka näiden toimikuntien toimesta, pääasiassa ompeluilloissa yhteisesti valmistettuina, on jaettu jäsenperheisiin syntyneille lapsille. Mainittakoon tässä ohimennen vain, että esim. v. 1946 jaettiin kumminlahjapaketteja 172:lle pienokaiselle. Viitasaaren kunnassa syntyi sinä vuonna kaikkiaan 330 lasta, joten siis 52 prosenttia heistä sai lahjan. Sotien aikana Naiset Mukaan-toimikuntien työskentelyä häiritsi valaistusaineiden ja ompeluilloissa tarvittavien raaka-aineiden puute samoin kuin osaltaan myös sekin, että naisilla, jotka miesten sodassa ollessa saivat kantaa kaiken vastuun kodista, ei enää riittänyt aikaa siinä määrin kuin ennen tähän toimintaan. Mutta käynnissä tämä työskentely kuitenkin koko sodan ajan pidettiin.

Toimihenkilöiden ammattitaidon kohottamiseksi on osuuskauppa järjestänyt kursseja ja neuvottelutilaisuuksia. Lisäksi on toimihenkilöitä auliisti avustettu KKn järjestämille ammattikursseille ja muutenkin edistetty heidän pyrkimyksiään mahdollisimman suuren ammattipätevyyden saamiseksi.

SÄÄSTÖKASSATALLETUKSET.

KOTITALOUDEN TERVEHDYTTÄMISTÄ.

Jäsenten toimeentulon edistämistä ei osuuskauppaliikkeen piirissä harjoiteta yksinomaan tarjoamalla heille mahdollisimman edullisin ehdoin mahdollisimman hyvälaatuisia tavaroita tai toimittamalla heidän taloustuotteitaan markkinoille. Sitä voidaan edistää muullakin tavalla. Edellä on jo viitattu siihen ohjaavaan ja neuvovaan työhön, jota osuuskauppamme piirissäkin suoritetaan. Aikaisimpina aikoina oli osuuskauppaliikkeessä käytävä sitkeä kamppailu kotitalouksille tuhoisan velkakaupan hävittämiseksi ja siinä suhteessa osuuskauppamme onkin tehnyt merkittävää työtä paikkakunnalla. Säästämisharrastuksen elvyttäminen on toinen kotitalouden tervehdyttämiseen tähtäävä toimenpide.

Viitasaaren Osuuskaupan yhteydessä alkoi säästökassa toimintansa jo v. 1921. Sen jälkeen on säästökassaharrastus kasvanut ilahduttavasti. Ensimmäisen kymmenvuotiskauden päättyessä oli säästökassassa talletuksia noin 600 000 mk, toisen päättyessä jo 1 775 600 mk ja nykyisin noin 18 milj. mk. Viitasaaren Osuuskauppa onkin vallan ensisijalla edistysmielisten osuuskauppain rivissä, mitä nimenomaan tulee säästökassan toimintaan.

Kun entisinä aikoina osuuskaupan oli liiketoimintaansa varten hankittava lainoja vierailta, tullaan nykyisin käytännöllisesti katsoen toimeen omien jäsenten rahoituksella. Mutta samalla kun jäsenet näin ovat lainanneet osuuskaupalleen sen tarvitseman liikepääoman, jonka turvin se on voinut hoitaa asioita jäsenkunnan yhteiseksi hyväksi, jäsenet myös ovat tottuneet huolelliseen taloudenpitoon. Sen sijaan että entisinä aikoina Viitasaarellakin oltiin korvia myöten velassa yksityisille kauppiaille, nyt on vapauduttu niistä, onpa parilla tuhannella kodilla omaan pankkiin talletettuna kellä suurempi, kellä pienempi erä pahojen päivien ja yllättävien tarpeiden varalta.

SOSIAALISTA HUOLTOA.

Liiketoiminnasta syntynyt ylijäämä on osuuskauppaliikkeen periaatteiden mukaan jäsenten vapaasti käytettävissä. Osa siitä siir-

retään vuosittain osuuskaupan rahastoihin vastaisen liiketoiminnan laajentamista ja tehostamista varten. Osa palautetaan välittömästi jäsenille takaisin samassa suhteessa kuin he ovat käyttäneet osuuskauppaa hyväkseen. Mutta tämän lisäksi käyttää osuuskunta huomattavasti varoja jäsenten ja henkilökunnan huoltoon. Niinpä vuodesta 1926 on ollut voimassa jäsenten hautausvakuutus. Vakuutettuja ovat olleet kaikki ne jäsenet, jotka ovat olleet jäsenenä 3 vuotta ja ovat ostaneet 2 000 markan arvosta tavaroita eivätkä jäseniksi liittyessään ole täyttäneet 50 vuotta. Avustusmaksu oli ensin 500 mk, mutta koroitettiin myöhemmin 1 000 markkaan, jolloin myös ostovelvollisuus nostettiin 3 000 markkaan. Vuodesta 1926 lähtien on osuuskunta maksanut kaikkiaan 313 kuolleen jäsenen perheelle yht. 193 000 mk.

Henkilökuntaansa kohtaan pyrkii osuuskunta esiintymään esikuvallisena työnantajana. Henkilökunnan harrastuksia tuetaan ja sen opiskelumahdollisuuksia edistetään parhaan mukaan. Kaikki osuuskaupan palveluksessa vähintään 2 vuotta olleet toimihenkilöt on liikkeen puolesta henkivakuutettu 10 000:sta 45 000 markkaan riippuen kauanko ovat yhtäjaksoisesti osuuskauppaa palvelleet sekä perhesuhteista.

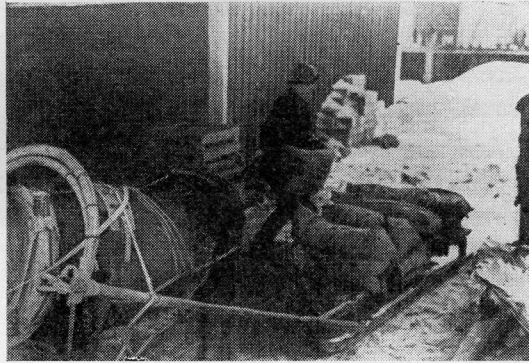
Myöskin työkyvyttömyys- ja vanhuudenvakuutus on henkilökuntaan nähden ollut voimassa vuodesta 1943 lähtien.

YKS' YHTEINEN MEILLÄ ON MATKA JA TIE.

Viitasaaren Osuuskaupan perustajat tuskin osasivat uneksia, että heidän vaivoin aloittamansa yhteisyritys kehittyisi niin nopeasti kuin on tapahtunut paikkakunnan kaupalliseksi valtajärjestyksi. Niin on kuitenkin käynyt. Tämä osuuskaupan osaksi tullut menestys on seurausta jäsenistön syvästä osuustoiminnallisesta vakaumuksellisuudesta, liikkeen asioiden hoidossa osoitetusta kauaskatseisuudesta ja harkinnasta sekä hyvästä yhteishengestä ja yksimielisyydestä, mikä jäsenkunnassa on vallinnut.

Viitasaaren Osuuskaupan historia on oikeastaan yhtämittaista sopua ja yksimielisyyttä. Sitä kahnausta, joka vuoden 1918 ta-

*Osuuskuntamme
maataloustuotteiden
ja -tarvikkeiden
kauppa on jo melko
suurta*

pahtumain seurauksena yritti rikkoa siihenastiset saavutukset, ei tässä yhteydessä maksa vaivaa muistella. Samanlaista tapahtui noina vuosina kaikkialla maassamme. Silloin jäsenistön enemmistö oivalsi oikeat linjat ja on sen jälkeen järkähtämättä kulkenut samaan suuntaan. Se on vienyt, kuten olemme voineet monissa yhteyksissä todeta, yhteisyrityksemme voitosta voittoon.

Osuuskaupamme menestyksistä ja saavutuksista kantavat lähinnä ansion ja vastuun ne henkilöt, jotka jäsenistö on kulloinkin asettanut yhteisiä asioita hoitamaan. Viitasaaren Osuuskaupan jäsenistöllä on ollut tällaisiin tehtäviin panna puuhakkaita, vaakaumuksellisia yhteistoiminnan miehiä ja naisia. Emme ole tässä katsauksessa esitelleet paljon nimiä, mutta emme lopuksi voi olla kiitollisina mainitsematta muutamia, jotka ovat suorittaneet tavalista pitkäaikaisemman päivätyön jäsenistön luottamusmiehinä.

Ville Kinnunen valittiin osuuskunnan hallitukseen varajäseneksi jo perustavassa kokouksessa ja varsinaiseksi v. 1919 sekä siirtyi 1931 hallintoneuvostoon, jossa on toiminut näihin asti. Lisäksi hän on kuulunut edustajistoon vuodesta 1936 alkaen. Muitakin luottamustehtäviä on hänellä ollut monia.

Arvi Holm kuului jo myöskin vanhaan hallitukseen vuodesta 1920. Kun säännöt 1930 muutettiin ja perustettiin johtokunta, on hän yhtämittaisesti kuulunut siihen. Onpa hän hoitanut lähes vuoden ajan v. 1922—23 Kirkkosaaren myymälääkin.

Evert Kolehmainen oli hallituksen jäsen vv. 1926—29, hallinto-neuvoston jäsen 1930—1940 ja vuodet 1941—45 johtokunnan jäsen. Lukuisat ovat ne keskusjärjestöjen kokoukset, joissa hän on osuuskauppaa edustanut.

J. E. Masalin on myöskin suorittanut 20-vuotisen päivätyön vuodesta 1926 alkaen, kuuluen tänä aikana hallitukseen, hallinto-neuvostoon ja edustajistoon sekä myymäläneuvostoon. Monet viimeiset vuodet — tälläkin kertaa — on hän hoitanut hallinto-neuvoston puheenjohtajan tehtävät esimerkillisen osuustoimintamiehen tavoin.

Sellaiset ansioituneet osuuskauppamiehet kuin *Kalle Laitinen*, *Julius Raatikainen*, *Tauno Rajalin* ja *Onni Rossi* ovat myöskin suorittaneet uupumatonta työtä yhteisen yrityksemme hyväksi pitkälti toistakymmentä vuotta erilaisissa luottamustehtävissä, joista kertovat lukuisat pöytäkirjat jälkipolvelle velvoittavina jatkamaan työtä kansamme yhteiseksi hyväksi.

Alkuvuosien hallituksen jäsenistä on mainittava vielä opettaja *A. Tikkanen*, joka ensimmäiset vuodet toimi hallituksen puheenjohtajana sekä *M. Paananen*, joka oli hallituksen jäsen vv. 1919—1929.

Monet muutkin ansaitsisivat maininnan, mutta kun emme kuitenkaan voisi kaikkia luetella, on meidän tyydyttävä ylläoleviin.

Oman merkittävän osuutensa osuuskaupan menestymiseen ovat tietenkin antaneet liikkeen toimihenkilöt. Osuuskauppaamme perustettaessa liikkeen palveluksessa oli vain yksi henkilö. Nyt on Viitasaaren Osuuskaupan palveluksessa 75 toimihenkilöä. Monet heistä ovat jo suorittaneet pitkän päivätyön liikkeemme piirissä. Tyydytyksellä ja kiitoksella on todettava, että erimielisyyksiä liikkeen johdon ja henkilökunnan välillä ei koko aikana ole sattunut ja että henkilökunta on yleensä ollut vakaumuksellista osuustoimintaväkeä, joka on suorittanut innolla sille uskotun työn, vaikuttaen siten ratkaisevasti osuuskauppaamme saavutuksiin.

Osuuskauppaamme liikkeenhoitajina, jotka ensi kädessä ovat kantaneet vastuun liiketoiminnasta, ovat kolmikymmenvuotiskautena olleet *H. Savolainen* 1917—22, *Ilmari Tossavainen* 1922—26,

Olli Myllynen 1926—30, *Santeri Vornanen* 1930—37, *Yrjö Riikinsaari* 1937—41 ja *Herman Saarinen* viimeksimainitusta vuodesta edelleen.

MITÄ NYKYPOLVEN ON HYVÄ TIETÄÄ.

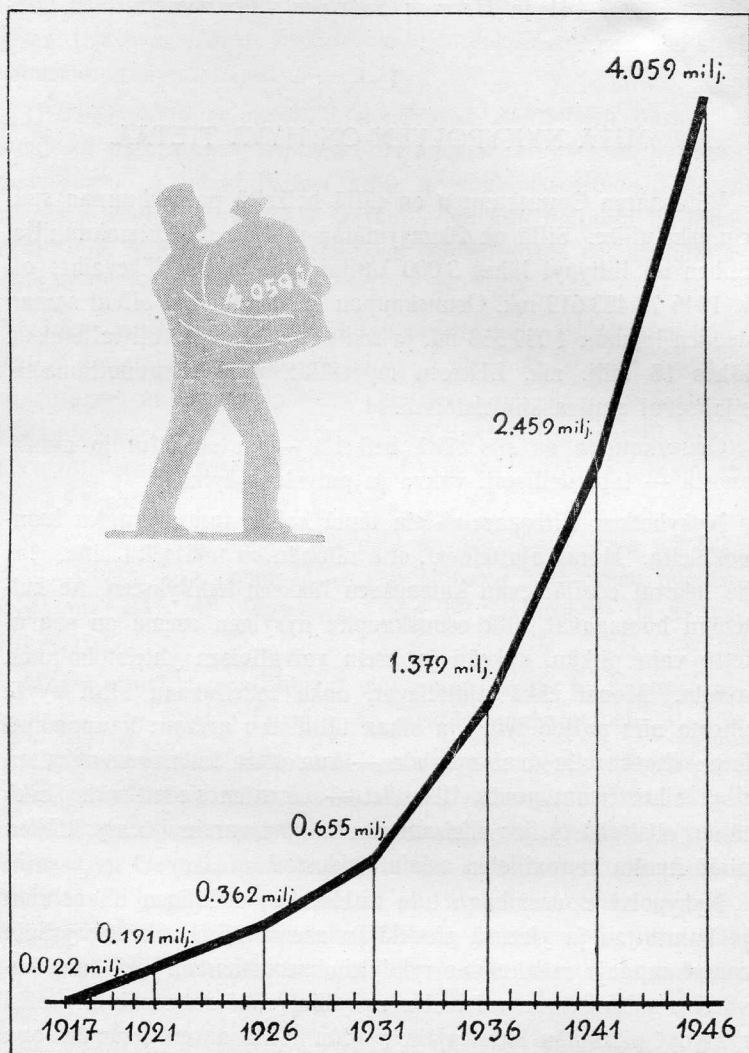
Viitasaaren Osuuskauppa on tällä hetkellä paikkakunnan suurin jakeluliike. Sillä on 20 myymälää pitäjän eri kulmakunnilla. Siihen on liittynyt lähes 3 000 kotitaloutta ja sen liikevaihto oli v. 1946 73 483 613 mk. Osuuskaupan omat pääomat olivat saman vuoden lopussa 4 059 358 mk ja sen säästökassassa oli talletuksia lähes 18 milj. mk. Liikkeen myymälät, yhtä lukuunottamatta, sijaitsivat omissa kiinteistöissä.

Osuuskauppa on siis tällä hetkellä — ja on ollut jo monta vuotta — taloudellisesti vahva ja palveluskykyinen.

Nykyhetken viitasaarelaisista tämä kaikki tuntuu varsin luonnolliselta. Monet ajattelevat, että niinhän on toki ollut aina. Jos he lukevat edelläolevan katsauksen liikkeen kehitykseen, he kuitenkin huomaavat, että osuuskaupan nykyinen asema on saavutettu vain pitkän, sitkeän ja usein vaivalloisen yhteistoiminnan avulla. Monet ehkä ajattelevat, onko todellakaan ollut syytä uhrata niin paljon työtä ja aikaa tällaiseen asiaan: kauppaolothan Viitasaarella ovat nykyisin — kun ottaa huomioon nykyisen tilan aiheuttamat puutteellisuudet — verraten siedettävät. Eikö tähän olisi päästy, jos olisi annettu kaupan varsinaisten yrittäjien pitää huolta kaupallisten asiain hoidosta?

Nykypolvi ei useinkaan tule tutkineeksi, millainen oli ostajan ja kuluttajan, ja yleensä pieneläjän asema niinä aikoina, jolloin osuuskauppoja maahamme ryhdyttiin perustamaan eikä osaa kuvitella, millainen se voisi olla nykyään, *ellei* osuustoiminta olisi ryhtynyt pitämään kuluttajain puolta. Viitasaaren Osuuskauppa aloitti toimintansa noin 15 vuotta myöhemmin kuin maan ensimmäiset osuusliikkeet. Kuluttajain yhteistoiminta muilla paikkakunnilla oli jo tehnyt hyvää kylvöä ja korjannut hyvää satoakin sitä ennen. Mutta Viitasaarella oli jääty kehityksestä jälkeen.

OMAT PÄÄOMAT.

Kun Viitasaaren Osuuskauppa perustettiin, riehui maailmassa ensimmäinen maailmansota. Tavaramarkkinoilla ja kaupan alalla oli tilanne silloin suunnilleen sama kuin äskeisen toisen

Hallintoneuvosto 1947 (kuvasta puuttuu Toivo Puranen).

maailmansodan aikana, kuluttajain ja suuren yleisön kannalta vain paljon epäedullisempi. Tavarain hinnat saivat silloin nousta jotakuinkin mielin määrin. Kukaan ei hillinnyt hintakiskontaa. Ei ollut silloin Viitasaarella kuluttajain omia järjestöjä näiden etuja ja tasapuolista tavarain jakoa valvomassa.

Juuri tämä seikka se lähinnä pakotti Viitasaarella kuluttajat yhteistoimintaan. On kuvaavaa, että tässä yhteistoimintapuuhaassa oli alun alkaen mukana kaikki yhteiskuntapiirit. Osuuskauppamme perustajain joukossahan oli maanviljelijöitä, torppareita, käsityöläisiä, muuta työväkeä, paikkakunnan sivistyneistöä jne. Heidän poliittinen kantansa saattoi olla ja olikin erilainen, mutta kaikki he *kuluttajina* tunsivat tarvetta suojella itseään.

Me olemme nyt kestäneet toisen maailmansodan tuskat ja vaivat. Tavaraa on ollut niukasti, useissa tapauksissa niukemmin kuin edellisen maailmansodan aikana. Ja tätä niukkuutta on kestänyt paljon kauemmin kuin silloin. Olemme saaneet kokea senkin, että tarvikkeiden hinnat ovat jatkuvasti nousseet. *Mutta*

kaikessa on sentään ollut jonkinlaista järjestystä ja kaikella on ollut rajansa. Niukat tavarat on pyritty jakamaan mahdollisimman tasaisesti kaikille. Tarvikkeiden määrät ja hinnat on vähittäiskaupassa säännöstelty. Järjestelmä on tosin sitonut osuuskauppojen mahdollisuuksia toimia siinä määrin kuin halua olisi ollut kuluttajaperheiden hyväksi, mutta osuuskauppaliike on sitenkin koko ajan voinut valvoa, että kuluttajain edutkin ovat tulleet varteenotetuiksi. Ilman maamme mahtavaa osuuskauppaliikettä tavarain hinnat olisivat varmasti nousseet paljon tuhoisammin ja tarvikkeiden jako kodeille olisi ollut epätasaisempaa. Tässä suhteessa on osuuskauppaliike ollut valtiovallan ja kuluttajain hyvänä ja arvostettuna tukena.

On vaikea rahassa arvioida sitä hyötyä, minkä Viitasaaren Osuuskauppa kuluneina vuosina on välillisesti ja välittömästi antanut paikkakunnan kotitalouksille. Kussakin kodissa, jossa asioita seurataan huolellisesti ja harkiten, on voitu itse tehdä siitä havaintoja. Tahtoisimme vain lopuksi sanoa, että jos tämä hyöty tunnetaan ja tunnustetaan, on syytä varsinkin nykypolven muistaa, että se on tulos suurten joukkojen yhteistoiminnasta, ja että tämän yhteistoiminnan tarkoituksena ja päämääränä on luoda yhteiskuntaan oikeudenmukaisuutta tavarain jakelun alalla ja kehittää taloudellista järjestelmää, joka antaisi suurille joukoille sanavallan heitä lähinnä koskevilla asioilla, toisin sanoen rakentaa yhteiskuntaa, jossa ihmisten yhteinen hyvä on kaiken taloudellisen toiminnan päämääränä.

Se on osuuskauppaliikkeen päämäärä ja siihen pyrkii omalla alueellaan myös Viitasaaren kuluttajakotien omistama liikeyritys. Tähän työhön toivoisimme saavamme yhä lukuisimmat kodit mukaan.

URANUURTAJIA TAPAAMASSA.

Useimmat niistä miehistä ja naisista, jotka läheltä osallistuivat Viitasaaren Osuuskaupan perustamispuihin, ovat jo joutuneet tuonen tuville. Mutta elossakin on vielä eräitä. Kun oli tähdellistä saada aivan ensi käden tietoja liikkeemme syntymäajoilta, koetimme tavoittaa heistä muutamia ja onnistuimmekin siinä.

Lähtiessämme pyörällä ajaen taivaltamaan Taimoniemelle tapasimme aidankorjuussa työskentelevän *J. E. Masalinin*, joka jo 20 vuoden ajan on toiminut hallintoneuvostomme puheenjohtajana, ja aloimme heitellä kysymyksiä.

— Enhän minä tiedä, minä en ollut alusta alkaen mukana, kun tätä nykyistä kauppaa perustettiin, on välttelevä vastaus tiedustelumme. Siirtyessämme tupaan höyryävän kahvikupin ääreen alkaa muistojen lipas aua. Sieltä pulppuaa esiin yhtä ja toista jälkipolvillekin talletettavaa.

— Jo ennenkuin varsinaista osuuskauppaliikettä paikkakunnallemme puuhattiin, aloitti haastateltavamme, kierteli täällä joku tohtori Tanner perustellen ostorenkaita. Nämä renkaat eivät erikoisemmin menestyneet. Muistaakseni Taimoniemelläkin ostettiin yhteisesti vain yksi kahvisäkki ja siihen se touhu loppui.

Ensimmäisen kerran paikkakunnallamme puhuttiin osuustoiminnasta minun tietääkseni n. neljäkymmentä vuotta sitten, jolloin Lökö kylään tuli osuuskauppapuhuja, nimeä en muista enkä sitä mistä hän tuli tai minne hän meni. Mutta sen muistan, että kun hän sanoi osuuskauppaliikkeen tulevan perustamaan tehtaita ja muita tuotantolaitoksia, niin yleisö räjähti nauramaan tuumaten, että taisitpas ukkopaha puhua suulla suuremmalla, mistä sitä nyt köyhät kuluttajat tehtaita ja muita — ei sellaista voi kukaan uskoa. Jonkinlaista uskoa kai sentään jäi, sillä kun oli pari vuotta kulunut, alettiin Keitelepuhjaan, joka on sama kuin Lökö kylä, perustaa osuuskauppaa. Perustamispuihissa hääri ahkerammin Matti Kahelin ja Kristian Pakkanen, muiden myötäillessä parhaan kykynsä mukaan. Lainavaroilla aloitettiin. Talo ostettiin ja mahdollisesti tavaravarastokin eräältä keiteleläiseltä kauppiaalta, joka siinä oli pitänyt yksityiskaupansa sivumyymälää. Talon mukana saatiin entistä kauppaa hoitanut *Janne Ollikainen* liikkeenhoitajaksi. Liikkeenhoito oli äärimmäisen vaikeaa, sillä kaikki asiat oli siihen aikaan toimitettava Suolahdessa ja Jyväskylässä. Kun liike toimi lainavaroilla, mitään omia rahastoja kun ei ollut, täytyi jo pankkiasioissakin usein käydä Jyväskylässä, jossa lähin pankki sijaitsi. Vekseleitä tehtiin ahkerasti ja melkein ammattitakaajina toimivat Emil Pasanen ja Kristian Pakkanen, joiden nimet silloin painoivat paljon paperissa. Nämä vekselijutut olivat jo niin tapana, että ei aina viitsitty lähteä näihin edes

*JOHAN EMIL MASALIN,
kuulunut hallintoelimiin 1926
lähtien, monivuotinen hal-
lintonneuvoston puheenjohtaja.*

nimeä hakemaan, vaan kirjoitettiin ne myymälässä. Kun useat eri henkilöt kirjoittelivat nimiä, eivät ne joka kerralla tulleet samanlaisia. Pankissa tätä ihmeteltiin, mutta nokkelat asiamiehet tuumasivat vain, että — noo, työmiehen käsi vapisee toisinaan ja joskus taas tulee parempaa.

— Eteenpäin sentään mentiin? kysyy reportterikin välillä.

— Mentiin se aika kun mentiin. Ollikainen kuoli ehkä noin vuoden kuluttua liikkeen perustamisesta. Sen jälkeen tuli liikkeenhoitajaksi eräs Pyykkö-niminen tyttöihminen. Hän ei näin vaikeissa olosuhteissa osannut eikä voinut liikettä kunnolla hoitaa, vaan hallintoneuvoston puheenjohtaja Kahelin hoiteli kaikki liikeasiat. Oli selvää, että ammatihenkilön puuttuessa ei hoito ollut ensiluokkaista. Jäsenet väsyivät koko puuhaan ja niin teki hallintoneuvostokin, joka joutui suorittamaan paljon ylimääräisiä juoksuja ja töitä. Näin sitten loppujen lopuksi päätettiin myydä koko liike Multialta kotoisin olevalle Paloselle, joka siinä sen jälkeen harjoitti yksityiskauppaa.

— Tyyntä ja tuulta sitä on ollut tämänkin osuuskaupan toiminta-ajana jatkoin puhuteltu. Paljon on olot sen jälkeen muuttuneet, kun me toimimme ”liikemiehinä” Keitelelohjassa. Eteenpäin on menty pitkin askelin. Nykyinen osuuskauppa on tehnyt suuren työn paikkakunnallamme. Ennen oli vietävä kaikki maataloustarvikkeet myytäväksi Kuopioon tai

VILLE KINNUNEN,
hallinnon varajäsen jo perus-
tamisvuonna, kuulunut hal-
lintoelimiin yhteensä 26 v.

jonnekin muuanne. Nyt se käy mutkattomasti oman osuuskaupan välityksellä. Paljon se on tehnyt hyvää, mutta vielä sillä työkenttää riittää sen lähtiessä uutta virstantolppaa tavoittamaan, lopetti haastattelvamme.

*

Haapaniemen kylässä tapaamme *Ville Kinnusen*, jonka tiedämme vankaksi osuustoimintamieheksi. Tiedämme myöskin, että hän on kuulunut osuuskaupan hallintoon sen perustamisesta lähtien yhtä vuotta lukuunottamatta. Edelleen tiedämme hänen hoidelleen lukuisasti muita luottamustehtäviä. On melkein helpompi luetella mitä luottamustehtäviä hän ei ole hoitanut.

Varhaisena aamuhetkenä istumme Kinnusen tuvassa ja tarina luistaa sulavasti menneistä, haastattelijalle aivan tuntemattomista asioista. Siinä kerrotaan sekä asiasta että asian vierestä. Etupäässä kuitenkin puhutaan asiasta eli tästä meidän yhteisestä kaupastamme. Mutta antakaamme Ville Kinnuselle puheenvuoro. Näin hän aloittaa:

— Ensimmäinen maailmansota se opetti viitasaarelaiset osuustoimintatuntemuksiksi. Kun hinnat sodan johdosta alkoivat kohota miltei joka päivä, alkoi toimeentulo jo tulla vähän hataraksi. Minä muistan, miten monta kertaa puhuin Kokkilalle, joka siihen aikaan oli kylämme napamiehiä, että eiköhän aloitettaisi jonkinlaista osuuskauppameininkiä

tällekin kylälle. Tuomasin ettei siinä ainakaan kukaan muu häviä eikä voita kuin jäsenet itse. Niin sitä sitten kerran Kokkilan kamarissa valmisteltiin ja vihdoin kutsuttiin kansaa koolle pappilan tupaan jäseneksi ilmoittautumaan. Alussa tahtoivat edistysmielisen osuuskauppa-liikkeen kannattajat karttaa uutta yritystä, eivätkä oikein runsain määrin liittyneet jäseneksi, koska päätettiin liittyä SOK:n alaisuuteen, eikä KK:n, joka silloin jo oli olemassa. Me kuitenkin näimme, minkälainen enemmistö kaupalla aluksi oli ja pysyimme mukana, koska tärkeintä oli mielestämme se, että osuuskauppa kylällemme saatiin. Vähitellen ennakokuluulot hälvenivät ja jäsenjoukko lisääntyi. Sitten myöhemmin alkoivat ne suuntariidat, mutta niistähän varmasti on jo kerrottu toisissa yhteyksissä.

— Suuntariitojen jälkeen ei enää ole ollut erimielisyyksiä, utelemme?

— Ainahan niitä on näinkin suuressa liikkeessä. Muistan miten halinto eräänä vuoden vaihteena osti Ruikkalalta tontin nykyisen päätoimipaikan viereltä 60 000 markalla. Tämä olisi ollut tulevaisuutta silmälläpitäen loistava kauppa, mutta vuoden vaihteessa hallitus vaihtui ja kun sääntöjen mukaan kauppa oli päätettävä kahdessa kokouksessa, tämä jälkimäinen kokous peruutti kaupan. Tämä oli teko, jota varmasti on katuneet nekin, jotka kaupan peruuttivat.

— No, eikö ennen tämän kaupan perustamista ollut mitään osuustoimintaa kirkonkylällä?

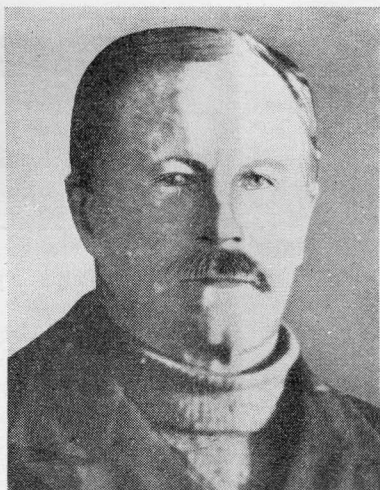
— Ei paljon. Sellaisia yhteisostoja suoritettiin. Kerättiin ensin tilaukset ja rahat, sitten suoritettiin ostokset. Kennään aitassa Sulosaari jakoi ne tilaajille, saaden työstään 3 % palkkiona. Tämä toiminta kesti täällä vain yhden kesän. Syksyn tullen se itsestään loppui. Siinä siten elettiin yksityisten armoilla, kunnes tämä oma osuuskauppa perustettiin. Ja mikäpäs on ollut elellessä. Kauppa on mennyt hyvin voimakkaasti eteenpäin. Sen juuret ovat painuneet syvälle paikkakunnan väestöön. Se voi varmasti tänä juhlapäivänään katsoa luottavaisena tulevaisuuteen.

*

Postiauto kiidättää meidät Suovanlahden Haaran kylään, jossa tuuhean metsän peitossa ylhäisessä yksinäisyydessään sijaitsee seuraavan haastateltavamme, *Kalle Laitisen* tila. Talon suuressa pirtissä tapamme talon tyttären helskyttelemässä iloisesti kangaspuita. Isäntä itse on jossakin ulkona. Pieni tyttärenpoika kipaisee hakemaan isöisän ja niin me pääsemme jutun alkuun.

— Näin vanhana ei enää tahdo muisti pitää, tahtoo mennä vuodet ja asiat päässä sekaisin. Pappilan suuressa tuvassahan tätä aloiteltiin ja väkeäkin oli aika tavalla. Olin siellä minäkin alusta alkaen, mutta

KALLE LAITINEN,
perustajajäsen.

jäin kuitenkin jäsenmerkinnässä niin pitkälle, että jäsennumerokseni tuli 57. Toinen kokous pidettiin seurantalolla. Näin päästiin vähitellen alkuun ja kaupantekoakin alettiin harjoittaa pikkuhiljaa Haapaniemellä. Pientä se minun muistini mukaan oli alku, eikä liikevaihto kovin suureksi paisunut. Mutta ei silloin paljoa kauppatavaraa tarvittukaan. Kaikki saatiin omasta taloudesta. Sokeria, suolaa, rautoja ja muutamia vaatekappaleita tavallisesti kaupasta ostettiin. Eikä silloin aivan alussa ollut rahaakaan, millä olisi niin kovin paljon ostanut. Niihin aikoihin sai halkomotin hakkuusta 40 penniä ja jos oli oikein huono paikka, harva metsä tai jotain muuta niin saattoi saada 50 penniä. Halpaa silloin oli tavarakin, mutta se oli jatkuvan hintojen nousun alaista, niin että heikoksi se työmiehen vyötärön veti.

— Muistatteko mitään niiltä ”kiihkeiltä” ajoilta?

— Ainahan niistä jotakin mieleen jäi. Se oikeastaan alkoi siitä, että suojeluskunnalle yritettiin saada tai muistaakseni sille oli jo lahjoitettu 3 000 markkaa. Kun me pidimme tätä poliittisena juttuna, olimme sitä mieltä, ettei kauppa saa politikoida ja niin sitten pidettiin kiihkeitä kokouksia, joissa annettiin puolin ja toisin. Eräästä kokouksesta yritti eläinlääkäri kantaa yhtä miestämmä uloskin, mutta toiset kun menivät väliin, jäi juttu sikseen. Aikamme riidellyämme loppujen lopuksi ja-kaannuttiin kahtia. Me liityimme KK:n ja toiset perustivat oman liik-keensä.

— Tulitteko koskaan seuranneeksi säästökassan perustamista. Miten siihen suhtauduttiin alkuaikoina?

— Säästökassahan perustettiin vasta myöhemmin. Kansa suhtautui siihen hyvin. Haki rahansa pois muista kassoista ja pankeista tuoden ne omaan kauppaansa. Toiset pankit yrittivät nostaa korkokantaan-sakin estääkseen tätä uutta tulokasta, mutta eivät ne sillä keinolla mitään voittaneet.

— Haluaisitteko sanoa vielä lopuksi jotain nykyiselle nuorelle polvelle?

— Kyllä. Pitäkää te korkealla sitä soihtua, jonka me kerran sytimme. Kasvakaa kiinni omaan kauppaanne, niinkuin me perustajat kerran kasvoimme, älkääkä luopuko periaatteista, jotka sille kerran on annettu. Luokaa katseenne eteenpäin, mutta älkää pitäkö meitä vanhokajaan hupsuina, sillä me olemme joka tapauksessa tehneet parhaamme. Yrittäkää nyt te, nuoremmat, viedä tätä kauppaa eteenpäin ottamalla oppia virheistä, ja tehkää työnne vielä paremmin kuin me, vanhan ajan ihmiset.

Siinä vanha perustajajäsen antoi nuorisolle perinnön. Se velvoittaa meitä nuorempia.

Vepa.

USKOA, LANNISTUMATONTA TAHTOA, SOPUISAA MIELTÄ.

Kun 17 vuotta sitten lähdin Viitasaaren kauniista kirkonkylästä, jäi minulle elävänä mieleen tapa, millä Viitasaaren Osuuskaupan jäsenistö vaali vaikeuksiin joutunutta kauppaansa. Vanhemmat jäsenet muistanevat, kuinka vastaanottamani tilinpäätös osoitti niin suurta tappiota, että liikkeen rahastot menetettiin ja tarvittiin vieläpä keskusjärjestön, OTKn, apua. Näissä olosuhteissa olisi vähemmän kehittynyt kaupan jäsenistö menettänyt uskonsa ja lannistuneena jättänyt kauppansa tuulijolle. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Vaikka jäsenten mieliala oli tämän tilinpäätöksen jälkeisessä osuuskuntakokouksessa masentunut, oli joukossa miehiä, jotka rohkaisivat toisia, ja kun tämä kokous oli loppunut, niin mukana olleet jäsenet tekivät hengessään päätöksen nostaa kauppa siitä alennustilasta, mihin se oli erinäisten syiden vuoksi joutunut.

Toimiessani Viitasaaren Osuuskaupan hoitajana eivät suinkaan liikkeenhoidolliset toimenpiteet yksinään nostaneet tätä kauppaa hyvään alkuun, vaan sen suoritti jäsenistö horjumattomalla uskollaan ja päättäväisyydellään. Kun en aikaisemmin tuntenut keskisuomalaisia, niin

OLLI MYLLYNEN,
liikkeenhoitaja vv. 1926—30.

oli alussa suurin toivoni päästä hyvään yhteisymmärrykseen hallintoelinten ja jäsenistön kanssa. Tässä pyrkimyksessä onnistuinkin ja pian näin kuinka sopuisista henkilöistä hallintoelimet oli koottu, ja miten miellyttävää oli työskennellä avonaisten, mutta hillittyjen jäsenten kanssa. Perinnöksi saamani käymättömät ja runsaat tavaravarastot muutettiin rahaksi, myymälöiden korkeat mittahävikit tulivat kohtuullisiksi ja joka suhteessa alku oli niin hyvä, että ensimmäinen vuosipuolisko tuotti jo sievoisen tuloksen. Seuraavat vuodet olivat edeltäneitä parempia. Hankittiin laiva ja laiturit ja vähitellen alkoi uusia myymälöitä ilmaantua eri puolille pitäjää. Näin saivat myymälänsä huopanalaiset, löytänälaiset ym.

Jos vastoinkäymiset tulivat lyhyessä ajassa, niin jälleenrakentaminenkin tapahtui nopeassa tahdissa. Rakennusaineina oli Teillä, hyvät Viitasaaren Osuuskaupan jäsenet, uskoa, lannistumatonta tahtoa ja ennenkaikkea sopuisaa mieltä.

Aikanani hankitussa liikkeenne liikemerkissä istuu mies veneen perässä, mela tukevasti käsissään. Olkoon tuo merkki toimintanne symbolina! Pitäkää perässä melasta kaksinkourin kiinni, niin silloin eivät pahatkaan myrskyt kaada liikettänne.

Olli Myllynen

MENNYTTÄ MUISTELLEN.

Keltainen postiauto jyristää pohjoista kohti. Kauniita näköaloja vilahtaa ohitse, mennään yli parin salmen lauttojen yliviemänä. Saavutaan Viitasaaren kirkonkylään. Sekin saarella, vesien ympäröimänä. Katselen ympärilleni uteliaana. Osuuskaupan keskustoimipaikka, toiveiden päämäärä, on silmiäni edessä.

Olen ensimmäisellä käynnillä, muutaman tunnin kestäväällä tutustumismatkalla, tulevaan työpaikkaani.

Miellyttäviä olivat. Sydän täynnä tulevaisuuden odotusta istun jälleen postiautossa takaisin Suolahtea kohti.

Ensimmäiset inventaariot, tutustuminen toimipaikkoihin. Enimmäkseen myönteistä, mutta niinkuin aina, myöskin pieniä pettymyksiä.

Työ alkoi reippaasti. Mutta talouselämän taivaalle alkoi kohota mustia pilviä. Ne sumensivat elämän muutamien vuosien ajaksi. Puutetta kärsittiin matalissa majoissa. Tavaraita oli runsaasti, hinnat alentuivat, mutta ei ollut rahaa niiden ostamiseen. Oli pula-aika. Työmailla palkat painettiin niin alhaisiksi, ettei kannattanut metsätyöläisten lähteä töihin. Myynnit pienentyivät, liikekustannuksia oli pakko alentaa. Se merkitsi kärsimyksiä ja kieltäymystä monesta myöskin osuuskaupan työntekijöille. Mutta ei valitettu, työtä tehtiin.

Sivuutettiin pahin. Alkoi hiljainen nousukausi. Ostokyky parani vähitellen. Toimihenkilöidenkin työ voitiin palkita paremmin. Ja liikeluokset alkavat tulla kohtalaisen hyviksi.

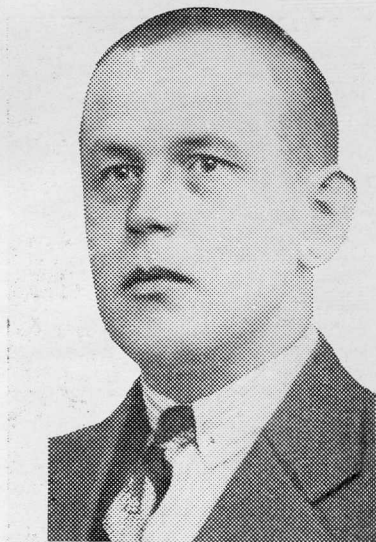
Mutta kiertolaisen vereni vaati velkaansa. Seitsemän yhteistyön vuoden jälkeen oli muutto edessäni.

Vuodet menevät nopeasti. Ken uskoisi, että on kulunut kymmenen vuotta siitä, kun kirkas pisara silmänurkassa kimallellen erosin keskuudestanne, viitasaarelainen osuuskauppaväki. Tunnustan nyt vuosien jälkeen, että parempaa, aatteellisesti uskollisempaa ja rehdimpää osuuskaupan jäsenistöä on vaikea muualta löytää.

Monet yksityiset toverit, nimiä mainitsematta, ovat jääneet lähtemättömästi mieleeni. Heidän kaikkien kanssa oli mieluista toimia. Harkitsevaisuus, rauhallisuus, halu pyrkiä parhaimpiin mahdollisiin ratkaisuihin ja ennen kaikkea vilpiton toveruus olivat niitä peruspiirteitä, joiden avulla hallintokunnissa päätöksiä tehtiin.

Perinteet ovat jatkuneet. Sitä osoittaa osuuskauppanne toiminnan tuloksellisuus.

SANTERI VORNANEN,
liikkeenhoitaja vv. 1930—37.

Kiitän sydämestäni viitasaarelaista osuuskauppaväkeä niistä vuosista, joita minulla oli onni työskennellä keskuudessanne. Ja toivon työllenne edelleenkin jatkuvaa menestystä.

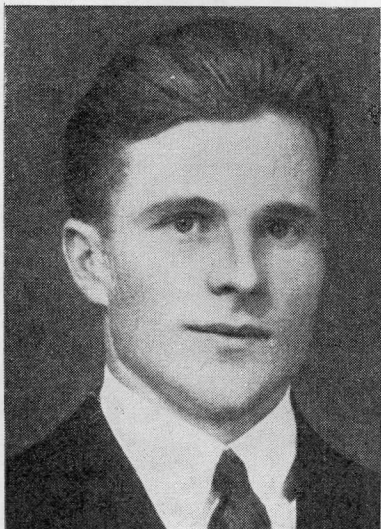
Santeri Vornanen.

SUURIARVOISIA SAAVUTUKSIA.

Käydessäni ensi kerran Viitasaarella juhannuksena 1926 teki minuun syvän vaikutuksen suurenmoinen luonnon kauneus. Muistan, kuinka keskikesän valossa loistivat Keiteleen monivivahteiset rannat, niemet ja saaret. Laineet hopeana hohtivat, linnut lauloivat ja ilmassa tuntui keskikesän voimakas tuoksu. Kirkonkylä oli juhla-asussa, samoin ihmiset, joita oli liikkeellä tavallista runsaammin suven suurta juhlapäivää viettämässä.

Tunsin silloin, miten elämä kirkonkylässä sykki voimakkaasti. Tunsin itsekin innostuvani. Halusin elää ja toimia.

Kun sitten yksitoista vuotta myöhemmin saavuin uudelleen Viitasaarelle, nyt todella työhön, oli minulla edellinen käyntini elävästi mielessäni ja siksi saavuinkin täynnä innostusta ja odotusta. Kuvitelmissani

*YRJÖ RIIKINSAARI,
liikkeenhoitaja vv. 1937—41.*

ja toiveissani en pettynyt, sillä kaikki ne joita tapasin, olivat ahkeria, rehtejä ja säästäväisiä ihmisiä. Havaitsin nopeasti, että paikkakunnalla oli osuuskaupallinen harrastus suurempi kuin mitä olen missään muualla tavannut. Uskollisuus omaa kauppaa kohtaan oli esimerkillistä. Hyvän yhteishengen ja -työn ansiota onkin, että osuuskauppa on menestynyt erinomaisen hyvin. Siitä on kehittynyt voimakas, jäsenkunnan etua ja menestystä vaaliva liike.

Nyt, kun osuuskauppanne täyttää kolmekymmentä vuotta, voitte Te, jäsenet, olla ylpeitä saavuttamistanne tuloksista. Sitkeä työ ja ponnistukset ovat johtaneet suuriarvoisiin saavutuksiin. Tämä kehoittaa Teitä edelleenkin vaalimaan osuuskauppanne lämmöllä, uskollisuudella ja rakkaudella. Työ osuustoiminnan hyväksi ei mene milloinkaan hukkaan, vaan siitä jää kaunista satoa tuottava perintö tuleville sukupolville.

Yrjö Riikinsaari.